

เอกสารอ้างอิงและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร บทความ และรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารงาน ของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้วิจัยพบว่าเอกสาร บทความ และ รายงานการวิจัยต่าง ๆ เหล่านั้น ทั่ว ๆ ไปแล้ว จะเป็นการวิจัยถึงการบริหารงานในวงกว้าง ๆ มิได้จำกัดเฉพาะเจาะจงให้ลึกซึ้งลงไปในด้านหนึ่งด้านใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านที่เกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการบริหารงานค่านิชาการของคณะพยาบาลศาสตร์ ซึ่งนับว่าจะเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการปรับปรุง และส่งเสริมงานค่านิชาการของคณะพยาบาลศาสตร์ให้สัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป การวิจัยในเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้แยกกล่าวเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นทฤษฎีและหลักการบริหาร จะกล่าวถึงความหมายของการบริหาร หลักบริหารการศึกษา และงานบริหารการศึกษาในด้านต่าง ๆ แต่พอสังเขป ตอนที่ 2 ผู้วิจัยจะกล่าวถึง การบริหารงานค่านิชาการ และงานค่านิชาการของคณะพยาบาลศาสตร์ในด้านหลักสูตร การเรียนการสอน การนิเทศ การประเมินผล ห้องสมุด และโสตทัศนศึกษา ผสมผสานกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในแต่ละด้านโดยละเอียด คงจะได้นำเสนอในลำดับต่อไป

ตอนที่ 1 ทฤษฎีและหลักการบริหาร

ความหมายของการบริหาร

คำว่า "การบริหาร" นั้น มีนักกรศึกษาหลายท่านให้ความหมายไว้ ดังเช่น ภิญโญ สาร กล่าวไว้ว่า การบริหาร คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่มีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือดำเนินการให้บรรลุ

วัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างร่วมกัน¹ และ แฮโรลด์ คูนท์ซ์ (Harold Koontz) ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริหาร คือ การดำเนินงานให้บรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยการอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ เป็นอุปกรณ์ ในการปฏิบัติงานนั้น² ส่วน สมพงษ์ เกษมสิน ได้ให้ความหมายที่แตกต่างกันออกไปว่า การบริหาร คือ การใช้ศาสตร์และศิลป์ โดยการนำเอาทรัพยากรการบริหาร (Administration resource) มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (Process of Administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ³ เช่นเดียวกับ ผู้สตี สัตยมานะ มองการบริหารว่า เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการที่จะจัดการให้กลุ่มบุคคลดำเนินการ ในลักษณะที่ร่วมมือกันด้วยความ สำนึกศีลธรรม รวมทั้งการใช้ทรัพยากรอื่น ๆ มาประกอบการปฏิบัติงานด้วย⁴

พอสรุปได้ว่า การบริหารนั้น หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันทำ กิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง โดยการใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการนำเอาทรัพยากร การบริหาร อันได้แก่ คน เงิน วัสดุ และการจัดการ มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารนี้อาจพิจารณาได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่เป็นระบบ (System) อย่างหนึ่ง และ ลักษณะที่เป็นกระบวนการ (Process) อีกอย่างหนึ่ง กล่าวคือ ลักษณะที่เป็น

¹ ภิญโญ สาร, การบริหารงานบุคคล (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2517), หน้า 1.

² อ่างใน สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร (พระนคร : เกษมสุวรรณ, 2513), หน้า 13.

³ เรื่องเดียวกัน.

⁴ ผู้สตี สัตยมานะ, การบริหารรัฐกิจ (พระนคร . มงคลการพิมพ์, 2514), หน้า 1.

ระบบ (System) นั้น หมายความว่า ในแต่ละองค์การนั้นย่อมจะต้องมีการกำหนดโครงสร้างสายการบังคับบัญชา แบ่งหน้าที่การงานออกเป็นหมวดหมู่ ซึ่งต่างก็มีคุณลักษณะเฉพาะของตนเอง และย่อมต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน มีปฏิริยากระทบต่อกัน (interaction and interdependent) ขณะเดียวกันก็เกี่ยวข้องกับระบบอันภายนอกด้วย เช่น ในกรณีของมหาวิทยาลัย ซึ่งถือว่าการดำเนินการสอนเป็นงานนโยบายหลักประการหนึ่งของมหาวิทยาลัย ดังนั้นในระบบการทำงาน จึงจำเป็นต้องแบ่งกิจกรรมออกเป็นส่วนต่าง ๆ เช่น งานฝ่ายบริหาร และธุรการ งานฝ่ายวิชาการและการวิจัย งานฝ่ายกิจการนักศึกษา เป็นต้น ซึ่งถ้าหากส่วนใดส่วนหนึ่งของระบบเกิดบกพร่อง ทำหน้าที่ส่วนของตนไม่ได้เต็มที่ การอำนวยความสะดวกสอนอาจจะเกิดปัญหา หรือขาดประสิทธิภาพทันที ในทำนองเดียวกัน ปัญหาทางระบบบริหารและการดำเนินงานภายในมหาวิทยาลัย ก็อาจจะเกิดขึ้นได้ เนื่องจากคุณภาพและผลของการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ โดยเฉพาะสิ่งนำเข้าสู่ระบบ (inputs) เช่น ตัวคน เงิน ความรู้หรือข่าวสาร ข้อมูลที่จำเป็นต่อการดำเนินงาน ด้วยเหตุนี้การบริหารองค์การย่อมต้องปรับตัวอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับปัจจัยและสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์การ เพื่อให้ได้ผลสูงสุดตามเป้าหมาย²

อีกด้านหนึ่งของการบริหาร พิจารณาในลักษณะที่เป็นกระบวนการ (process) คือ ประกอบด้วยกิจกรรมการบริหารที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันโดยใกล้ชิด และมีขั้นตอน โดยเริ่มจาก

---

¹ ธงชัย สันติวงษ์, องค์การและการบริหาร : การศึกษาการจัดการในทางธุรกิจ (Organization and Management) (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2519), หน้า 74 - 75.

² สมคิด รักษาสัตย์, "ระบบบริหารการศึกษาของโรงเรียนพยาบาลในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 25 - 27.

การวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากรเข้าทำงาน การอำนวยการ และการควบคุม
หน้าที่ในการบริหารเหล่านี้ ต่างก็มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันอย่างใกล้ชิด เป็นลักษณะของกระบวนการ
(a process) ที่ผู้บริหาร จะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยวิธีกระทำเป็นทีละขั้นตอน (step by step)
อย่างมีระบบระเบียบต่อเนื่องกันเสมอ¹ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

อานันดา กูรูเก (Ananda W. Guruge) ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาของยูเนสโก
ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับกระบวนการบริหารไว้ว่า เป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยตัดสินใจในการ
วางแผน ประกอบกับการใช้ข้อมูลต่าง ๆ มาควบคุมการปฏิบัติงาน เพื่อความก้าวหน้าของงาน
ให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ และผู้บริหารจะต้องมีเทคนิคในการบริหาร โดยใช้เครื่องมือ วิธีการ
และวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ในการนิเทศ แนะนำ และจูงใจบุคลากรให้ปฏิบัติงานอย่างไคลคลี² ส่วน
ลูเธอร์ กุลลิค (Luther Gulick) ได้สรุปกระบวนการบริหารไว้เป็น 7 ขั้นตอนด้วยกัน
โดยเรียกย่อ ๆ ว่า พอสคอรับ (POSDCoRB) คือ การวางแผนงาน (Planning)
การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารบุคลากร (Staffing) การวินิจฉัยสั่งการ
(Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting)
และการจัดทำงบประมาณการเงิน (Budgetting)³ ซึ่งสมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่ง

¹ ธงชัย สันติวงษ์, องค์การและการบริหาร : การศึกษาการจัดการในทางธุรกิจ
(Organization and Management) (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2519),
หน้า 74 - 75.

² อ่างใน สุชาคา รัตนวิจิตร, "งานบริหารการศึกษาของวิทยาลัยครูในภาคกลาง"
(วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2519), หน้า 18.

³ อ่างใน ภิญโญ สาร, หลักบริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช,
2516), หน้า 70 - 73.

สหรัฐอเมริกา (The American Association of School Administration)¹ และ
เกร็ก (Greg)² ก็ได้สรุปไว้คล้ายคลึงกัน แต่ได้เพิ่มเติมการประเมินผลงาน (Evaluating)
ไว้อีกประการหนึ่ง สำหรับ ทีด (Tead)³ นั้น ได้เน้นการทำนายอนาคต (Predicting)
การพิจารณางานในอนาคต และการเตรียมการต่าง ๆ สำหรับงานในอนาคตไว้ด้วย

ความหมายของการศึกษา

คำว่า "การศึกษา" ได้มีผู้ให้คำนิยามไว้หลายท่าน ดังเช่น จอห์น ดีวีย์ (John Dewey) กล่าวว่า การศึกษา คือ ความเจริญ (Education is Growth) กล่าวคือ การศึกษาจะทำให้คนเกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาในทุกด้าน คนเราจะหยุดพัฒนาไม่ได้ ดังนั้น การเรียนรู้ของเรา จึงมิได้หยุดนิ่งแต่ในโรงเรียนเท่านั้น แต่จะดำเนินไปตลอดชีวิตของผู้เรียน ทำให้เกิดเป็นความเชื่อ การศึกษาคือชีวิต (Education is Life)⁴ กูด (Good) กล่าวว่า การศึกษา หมายถึง การดำเนินการด้วยกระบวนการทุกชนิด ที่จะทำให้นักพัฒนาความสามารถใน ด้านต่าง ๆ พัฒนาทัศนคติ และพัฒนาพฤติกรรมอย่างอื่น ที่จัดเป็นค่านิยมหรือคุณธรรม ที่จะเป็ผลดี และเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิก เป็นกระบวนการทางสังคมที่ทำให้บุคคล ได้รับ อิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมซึ่งคัดเลือกไว้แล้ว หรือสิ่งแวดล้อมที่มีการควบคุมเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

¹ อางโน ภิญโญ สาร, หลักบริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2516), หน้า 75.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 77.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 73.

⁴ อางโน สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ขวานพิมพ์, 2518), หน้า 29.

สิ่งแวดล้อมที่คัดเลือกหรือควบคุมโดยโรงเรียน เพื่อสร้างประสิทธิภาพทางสังคมหรือพัฒนาการส่วนบุคคลที่ดีที่สุดให้บุคคลเหล่านั้น¹ สปินด์เลอร์ (Spindler) มีความเห็นว่า การศึกษาเป็นกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมอย่างหนึ่ง ทั้งในด้านความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติ และค่านิยม² ส่วน เทียวคอร์ เบรมเมด (Theodore Brameld) ใ้ให้ทัศนะที่กว้างไกลออกไปอีกว่า การศึกษาต้องมุ่งพัฒนาสมาชิกทั้งหมดในสังคม ให้สามารถอยู่ร่วมกันแก้ปัญหาสังคมต่าง ๆ อันเกิดจากความขัดแย้ง เกี่ยวกับความเชื่อถือในระบบการปกครองและระบบเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ร่วมกันสร้างจุดหมายทางสังคมที่จะประสานความแตกต่างเหล่านี้ และปฏิรูปสังคมให้พัฒนาต่อไปตามจุดหมายที่ร่วมกันกำหนดขึ้น³

ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า การศึกษา คือ กระบวนการต่าง ๆ ทางสังคม ที่จะทำให้บุคคลได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้รับการคัดเลือกและมีการควบคุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบโรงเรียน เพื่อให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปในทุกด้าน ทั้งในแง่ของการถ่ายทอดวัฒนธรรม และ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ โดยมีจุดหมายเพื่อให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ สามารถขจัดปัญหาความขัดแย้งในสังคมร่วมกัน ตลอดจนสามารถปฏิรูปสังคมให้พัฒนาไปตามจุดหมายที่กำหนดขึ้นร่วมกัน

¹ Carter. V. Good, Dictionary of Education (New York : McGraw-Hill Book Co., Inc., 1959), p. 191.

² อ่างใน ภิญญา สาร, หลักบริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2516), หน้า 8.

³ อ่างใน สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2518), หน้า 31.

หลักบริหารการศึกษา

เมื่อพิจารณาถึงความหมายของการบริหารและการศึกษากันแล้ว พอจะประมวลได้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ทางสังคมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินกิจกรรม โดยการใช้ความรู้และเทคนิคต่าง ๆ ในการนำเอาทรัพยากรการบริหารอันได้แก่ คน เงิน วัสดุ และการจัดการ มาดำเนินการ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผนและไม่เป็นระเบียบแบบแผน ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน ซึ่งอาจเป็นรูปแบบของวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาในทุกด้าน สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ สามารถขจัดความขัดแย้งในสังคมและปฏิรูปสังคมให้พัฒนาไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดขึ้นร่วมกัน

ในการบริหารการศึกษานั้น ผู้บริหารจะต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับด้านการศึกษา และการบริหาร กล่าวคือ ในแง่การศึกษา ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ในด้านปรัชญาการศึกษา การสร้างจุดมุ่งหมายหรือกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดขอบเขตเนื้อหาวิชา การจัดกิจกรรมการเรียน การสอน การประเมินผลการเรียน ตลอดจนการประเมินผลประสิทธิภาพของหลักสูตร เพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป ในแง่ของการบริหาร ผู้บริหารการศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีการบริหาร ทั้งในแง่ที่เป็นระบบ (System) และเป็นกระบวนการ (Process) กล่าวคือ ผู้บริหารการศึกษาจะต้องสามารถวิเคราะห์และจำแนกระบบการศึกษาออกเป็นหมวดหมู่ แบ่งแยกหน้าที่สายงานที่เกี่ยวข้องหรือคล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน และสามารถจัดสายการบังคับบัญชาได้อย่างชัดเจน ผู้บริหารการศึกษาจะต้องสามารถบริหารงานด้านต่าง ๆ ด้วยกระบวนการที่เป็นระบบระเบียบและเป็นวิทยาศาสตร์ เริ่มตั้งแต่การ

---

¹ ธงชัย สันติวงษ์, องค์การและการบริหาร : การศึกษาการจัดการในทางธุรกิจ
(Organization and Management) (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2519),
หน้า 74 - 75.

วางแผนงาน การจัดคนเข้าทำงาน การควบคุมสั่งการ ตลอดจนถึงการประเมินผลงาน เหล่านี้ เป็นสิ่งที่ผู้บริหารการศึกษาจะต้องรู้จักนำมาผสมผสานให้สอดคล้องกัน เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการ อันเหมาะสมที่จะสามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และเกิดการพัฒนาไปตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

ภิญโญ สาคร กล่าวว่า การจัดระบบบริหารการศึกษา ไม่ว่าจะระดับชาติ ระดับท้องถิ่น หรือระดับโรงเรียน มีหลักการที่เป็นคตินิยม 10 ประการคือ

1. ครูต้องมีโอกาสรู้จักเด็กที่ตนสอนอย่างทั่วถึงทุกคน และครูต้องทราบความจำเป็น หรือ ความต้องการ ปัญหา ข้อจำกัด และความสามารถของเด็กแต่ละคนที่ครูสอน
2. การจัดการศึกษาทุกระดับ ไม่ว่าจะจะเป็นระดับชาติ ระดับท้องถิ่น หรือระดับโรงเรียน จะต้องยึดหลักการว่าเด็กทุกคนจะมีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเข้าโรงเรียนได้ และมีโอกาสเท่าเทียมกัน ที่จะเรียน
3. การจัดโรงเรียนต้องให้เหมาะกับปรัชญา วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการศึกษา
4. การจัดโรงเรียนต้องยึดหลักการว่า จะทำให้เด็กทุกคนในโรงเรียนอยู่ในโรงเรียนได้ ด้วยความอบอุ่นใจเหมือนบ้านของตนเอง
5. การจัดโรงเรียน จะต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้ดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย และ ควร มีการฝึกอบรมให้มีความรู้สึกรักคิดและความนิยมในวิถีทางประชาธิปไตย
6. การจัดโรงเรียนต้องให้โอกาสเด็กได้ใช้ความรู้ที่ได้เรียนมาทุก ๆ วิชา ผสมผสานกัน
7. การบริหารโรงเรียนยึดหลักการสำคัญอย่างหนึ่งคือ ให้ครูระลึกอยู่เสมอว่า ครูมีหน้าที่ ส่งเสริมและช่วยเหลือเด็กทุกคนได้พัฒนาเติบโตในทุก ๆ ด้านพร้อม ๆ กันไป
8. การจัดโรงเรียน ต้องเปิดโอกาสให้มีความคล่องตัว เพื่อเปลี่ยนแปลงปรับปรุงแก้ไข ได้เสมอ
9. การจัดเด็กเข้าชั้นหรือการแบ่งหมู่ แบ่งกลุ่มนักเรียน ต้องเคารพในคตินิยมของไทยว่า เด็กทุกคนมีความสำคัญเท่าเทียมกันฐานะ เป็นพลเมืองไทยด้วยกัน

10. โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ครูทุกคนได้ใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ทั้งหมด¹

- 32

งานบริหารการศึกษา

งานบริหารการศึกษา หมายถึง การจำแนกภารกิจในการจัดการศึกษาออกเป็นด้านต่าง ๆ เพื่อสะดวกแก่การบริหารในลักษณะที่เป็นกระบวนการ (Process) อย่างเป็นระบบระเบียบ ประสานสัมพันธ์และสอดคล้องกัน เพื่อประสิทธิภาพในด้านจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ โดยอาศัยทรัพยากรทางการบริหาร เป็นองค์ประกอบสำคัญ งานบริหารการศึกษานั้นได้มีนักการศึกษาหลายคน ได้พยายามจำแนกออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังเช่น ฟิสก์ (Fisk) กล่าวว่า งานบริหารการศึกษานั้น แท้จริงแล้วมีเพียง 4 ด้าน คือ การบริหารด้านความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคลากร และการบริหารงานด้านการเงิน ชุมชน อธิการสถาน ที่ บริเวณ และบริการ² ส่วน แรมเซเยอร์ และ คณะ (Ramseyer and Other) ได้สรุปไว้เป็น 8 ด้าน ซึ่งส่วนใหญ่ก็คล้ายคลึงกัน แต่ได้เพิ่มเติมงานด้านการปกครองนักเรียน และการจัดระบบบริหารการศึกษาและระบบบริหารโรงเรียนไว้ด้วย³ แต่ วิทยุ สาทร ได้รวบรวมงาน

¹ วิทยุ สาทร, หลักบริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2516), หน้า 49 - 52.

² Robert S. Fisk, The Task of Educational Administration (New York : Harper and Row, 1965), pp. 211 - 225.

³ John A. Ramseyer, and Others, Factors Affecting Educational Administration, CPEA Series, (Columbus, Ohio : College of Education, Ohio State University, 1955), pp. 18 - 56.

เกี่ยวกับกิจกรรมนักเรียนทั้งหมดเข้าไว้ด้วยกัน และได้แยกไว้เป็นค่านหนึ่งต่างหาก¹ ซึ่งสอดคล้องกับ บิดเวลล์ (Bidwell) ที่กล่าวว่า โครงสร้างของบุคลากรในระบบการศึกษาหรือโรงเรียน (The Role Structure of a School System) โดยปกติมีลักษณะแยกจากกันเป็น 2 ส่วน คือ บุคลากรที่เป็นนักเรียนและบุคลากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ โรงเรียนมีหน้าที่จะต้องให้บริการแก่นักเรียน ด้วยการอบรมที่เรียกว่า สังคมประคิต (Socialization) ซึ่งหมายรวมทั้งการให้การศึกษา คำนวิชากรต่าง ๆ และการอบรมเด็กให้เป็นสมาชิกที่ดีที่สุดของสังคม²

ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า งานบริหารการศึกษาที่สำคัญ ๆ นั้น สามารถแยกออกเป็นค่านต่าง ๆ ได้ 6 ค่าน ดังต่อไปนี้ คือ

1. การจักระบบบริหารการศึกษา และระบบบริหารโรงเรียน ได้แก่ การจัดโครงสร้างสายการบังคับบัญชา การกำหนดอำนาจหน้าที่และแบ่งสายงานให้ชัดเจน ซึ่งจะปรากฏออกมาในรูปของแผนผังโครงสร้างสายการบังคับบัญชา (Organization Charts)
2. การบริหารงานค่านวิชากร ได้แก่ การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาการสอนนักเรียน³
3. การบริหารงานค่านบุคลากร ได้แก่ งานเกี่ยวกับค่านการให้ค่านมา การบำรุงรักษาการพัฒนา และการให้พ้นจากงาน⁴ ของบุคลากรในโรงเรียน
4. การบริหารงานค่านกิจกรรมนักเรียน ได้แก่ การบริหารและการนิเทศบรรคากิจการ

¹ ฤทธิไญุ สาทร, หลักบริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2516), หน้า 252.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 109.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 252.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 173.

ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการสอนในห้องเรียน¹

5. การบริหารงานค้ำชูการ การเงิน อาคารสถานที่ บริเวณโรงเรียน และบริการ
ได้แก่ การบริหารงานค้ำงานสารบรรณ การเงิน การบัญชี อาคารสถานที่ และการให้บริการ
แก่ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชน²

6. การบริหารงานค้ำความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน ได้แก่ การบริหารงาน
ในค้ำความร่วมมือและประสานสัมพันธ์กับชุมชน ทั้งในแง่ของการให้บริการแก่ชุมชนและรับบริการจาก
ชุมชน

ตอนที่ 2 การบริหารงานค้ำวิชาการ

ในการจัดการศึกษานั้น สถานศึกษาจำเป็นจะต้องจัดให้มีหลักสูตร ระบบระเบียบเกี่ยวกับ
วิธีการเรียนการสอน และการประเมินผลเพื่อพัฒนาเด็กให้เกิดความเจริญงอกงามหรือเปลี่ยนแปลงไป
ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ งานที่เกี่ยวกับกระบวนการให้การศึกษาแก่เด็กนี้เราวมเรียกว่า งานค้ำ
วิชาการ มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมาย ขอบเขตและ องค์ประกอบของงานวิชาการไว้ แต่
ที่น่าสนใจ เช่น ชำรง บัวศรี ได้ให้ความหมายของงานวิชาการไว้ว่า งานวิชาการ หมายถึง การ
ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น รวมถึงการวางแผน และนโยบาย เกี่ยวกับการเรียนการสอน
ตลอดจนการประเมินผลการศึกษาค้นต่าง ๆ³ ในขณะเดียวกัน สุมิตร คุณานุภร กล่าวว่า งาน
วิชาการ ภายในโรงเรียน หากมีความหมายแคบ ๆ อย่างที่เข้าใจทั่ว ๆ ไป ถึงการเรียนการสอน

¹ ภิญญา สาร, หลักบริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2516),
หน้า 204.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 308.

³ ชำรง บัวศรี, หลักการศึกษา (พระนคร : แพร่พิทยา, 2506), หน้า 51.

ในห้องเรียนเท่านั้นไม่ แต่ยังหมายถึง กิจกรรมทุกอย่างภายในโรงเรียนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และการศึกษาของเด็ก¹ สำหรับ วิจิตร ศรีสอาน ได้ให้ทัศนะที่กว้างออกไปอีกว่า การที่จะจัด คำเนินการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษานั้นคือ การพัฒนาความสามารถ ทักษะ ทักษะ ทักษะ และ ค่านิยม เพื่อให้บุคคลเป็นคนโดยสมบูรณ์ สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างคืบคลานใน สังคมได้นั้น นอกเหนือจากกิจกรรมเสริมหลักสูตร และ กิจกรรมการแนะแนวก็นับเป็นกิจกรรมที่มีความ สำคัญยิ่ง² และ สมบัติ พันธุ์คง ได้สรุปไว้ว่า งานวิชาการ เป็นกิจกรรมที่กว้างขวางครอบคลุม การจัดการศึกษาทุกขั้นตอน องค์ประกอบงานวิชาการนั้น ได้แก่ องค์ประกอบทางด้านการพัฒนาหลักสูตร การสอน การจัดอุปกรณ์และการอำนวยความสะดวกในการดำเนินการเรียนการสอน กิจกรรมเสริม หลักสูตร การแนะแนวการศึกษา การประเมินผลการศึกษา และรู้จักที่จะนำผลมาปรับปรุงการสอน ของครู และขณะเดียวกันก็ปรับปรุงความก้าวหน้าของนักเรียนและโรงเรียนด้วย นอกจากนี้งานวิชาการ ยังรวมถึงการ เลือกใช้และจัดแบบเรียนที่เหมาะสม การจัดห้องสมุดที่มีคุณภาพ การจัดทำคู่มือครู - อาจารย์ การวิจัย ค้นคว้า และเผยแพร่ความรู้ การทดลองทางการศึกษา รวมถึงตลอดถึงการนิเทศ การศึกษา และการพัฒนาครู อาจารย์³ ได้แก่ การจัดการศึกษาอบรม การร่วมประชุมออกความคิดเห็น ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า งานด้านวิชาการนั้นจะประกอบไปด้วยงานด้านการวางแผน วาง นโยบาย การกำหนดวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมาย การพัฒนาหลักสูตร โครงการสอน ประมวลการสอน

¹ สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2518), หน้า 157.

² วิจิตร ศรีสอาน, "การบริหารโรงเรียน," วารสารครูศาสตร์, (มิถุนายน - กันยายน, 2514) : 97.

³ สมบัติ พันธุ์คง, "บทบาทด้านวิชาการของอาจารย์พยาบาล ในสถาบันการศึกษาพยาบาล ในกรุงเทพมหานคร." (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 28 - 29.

บันทึกการสอน และเอกสารประกอบการเรียนการสอนต่าง ๆ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร การประเมินการเรียนการสอนและการประเมินผลประสิทธิภาพของหลักสูตร การจัดการต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยส่งเสริมงานด้านวิชาการให้ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่นการจัด บริการแนะแนว การจัดการด้านห้องสมุด เป็นต้น ตลอดจนถึงการวิจัย การนิเทศการศึกษา และการพัฒนา ครูอาจารย์ อีกด้วย

จะเห็นได้ว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นงานที่ซับซ้อนกว้างขวาง เพราะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน และการพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน ไม่ว่าจะป็นในหรือนอกห้องเรียน ล้วนแต่เป็นงานวิชาการทั้งสิ้น ดังที่ ภิญโญ สารกร สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาการสอนนักเรียนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพที่สุด¹ ส่วน สุคใจ เหลลาสุนทร² ได้สรุปความเห็น เกี่ยวกับการบริหารงาน วิชาการไว้คล้ายคลึงกับ กำนวณ บุตรเพชรแก้ว และ คณะฯ ผู้บริหารสถานศึกษาในค่านวิชา การ นั้น จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถจัดดำเนินการในเรื่องหลักสูตร ประมวลการสอน ตารางสอน การจัดชั้นเรียน อุปกรณ์การสอน การปรับปรุงการสอน การจัดให้มีกิจกรรมเสริม หลักสูตร และการประเมินผลการศึกษา นอกจากนี้ยังจะต้องมีบทบาทในด้าน การควบคุมการเรียน การสอน ให้เป็นไปตามหลักสูตร อย่างครบถ้วน และประเมินผลการใช้หลักสูตรด้วย³

¹ ภิญโญ สารกร, หลักบริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2516), หน้า 252.

² สุคใจ เหลลาสุนทร, หลักการบริหารโรงเรียนก่านวิชาการ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บรรหาร, 2505), หน้า 7 - 8.

³ กำนวณ บุตรเพชรแก้ว และ คณะ, เอกสารประกอบการเรียน เรื่องบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 17.

วิธีการบริหารงานวิชาการนั้น นิยมกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้แก่ผู้ทำหน้าที่ทางวิชาการอย่างเต็มที่ เพื่อให้เสรีภาพทางวิชาการ (Academic Freedom) อันเป็นผลทำให้เกิดความรู้และวิธีการใหม่ ๆ ทำให้องค์การบริหาร หรือ โรงเรียนก้าวหน้าต่อไป โดยไม่หยุดยั้ง แต่ขณะเดียวกัน ผู้บริหารซึ่งต้องรับผิดชอบทุกสิ่งทุกอย่างในองค์กรจะยังคงมีอำนาจในการตัดสินใจ (Decision-making) ในปัญหาใด ๆ ที่เกิดขึ้น¹ ความเป็นผู้นำของผู้บริหารการศึกษาอยู่ที่ความสามารถที่จะใช้คนอื่นให้ทำงานโดยไม่ต้องใช้วิธีการบังคับหรือขู่เข็ญ แต่อยู่ที่เทคนิคในการที่จะกระตุ้นเตือน (Motivate) ให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องของการสอนนักเรียนทุกคนขยันขันแข็งทำงานอย่างเต็มที่ และออกผนึกดูแลให้ครูทำงานให้ดีที่สุด และใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่²

ไอแซกเซน (Isaksen) ได้ให้ทัศนะไว้ว่า ในการดำเนินงานของสถานศึกษาใด ๆ นั้น งานด้านวิชาการนับว่าเป็นงานหลักหรืองานแกนของสถาบันการศึกษา และถือว่าเป็นงานที่สำคัญที่สุด ส่วนงานด้านธุรการ การปกครองและสวัสดิการนักศึกษา จะเป็นงานช่วยเสริมให้งานวิชาการบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น³ ซึ่งสอดคล้องกับ เกรียง เอี่ยมสกุล ที่กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญกว่างานใด ๆ ของโรงเรียน เพราะเป็นงานที่จะให้ประโยชน์แก่เด็กโดยตรง

¹ ทรงศักดิ์ ศรีภาพสินธุ์, "การบริหารงานด้านวิชาการ," เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง การบริหารการศึกษาและประชากรศึกษา, (วิทยาลัยวิชาการศึกษา มหาสารคาม, 2517), หน้า 45.

² ภิญโญ สาร, หลักบริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร . วัฒนาพานิช, 2516), หน้า 252.

³ H.L.Isaksen, "For More Effective Pupil Personnel Service," School Executive's Guide (New York; Prentice-Hall Inc., 1965), p. 502.

การมีครู มีโรงเรียนก็เพื่อจ้กให้เด็กได้รับประโยชน์จากงานวิชาการของโรงเรียนนั่นเอง¹ และโดยที่คณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งหน้าที่หลักตามปรัชญาของการอุดมศึกษา คือ การสอน การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม การวิจัย และการทำนุบำรุงรักษาศิลปะวัฒนธรรม งานหลักของสถาบันอุดมศึกษานั้น คือ งานวิชาการ แต่งานวิชาการจะดำเนินไปตามลำพังโดยไม่มีระบบ งานธุรการและงานบริหารนั้นยอมเป็นไปไม่ได้² ซึ่งสอดคล้องกับ วิจิตร ศรีสอาน ซึ่งได้ให้ข้อคิดเห็นพอสรุปได้ว่า การเสริมสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการเป็นเป้าหมายสำคัญของการอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษาจะต้องทำหน้าที่ทางด้านการสอน การวิจัย การให้บริการแก่สังคม และทำนุบำรุงสร้างสรรควัฒนธรรม³

ดังนั้น จากความเห็นของนักการศึกษาดังกล่าว จึงพอสรุปได้ว่า คณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จะต้องถือว่า งานด้านวิชาการ เป็นงานที่สำคัญที่สุด แต่ทั้งนี้ก็จำเป็นจะต้องปฏิบัติภารกิจด้านอื่น ๆ ให้สอดคล้องผสมผสานกันไป เพื่อเป็นเครื่องช่วยส่งเสริมให้การปฏิบัติงานด้านวิชาการ เป็นไปด้วยความมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

¹ เกรียง เวียมสกุล, "ช่วยครูใหญ่ให้เป็นนักบริหารที่ดี," วิทยากรย, 26 (กรกฎาคม, 2512) : 16.

² กรมการฝึกหัดครู, ประชุมทางวิชาการฝึกหัดครูกับการรับใช้สังคม (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทยการพิมพ์, 2518), หน้า 61.

³ วิจิตร ศรีสอาน, "การอุดมศึกษา," มหาวิทยาลัยทางอากาศ (มกราคม, 2518), หน้า 9.

การบริหารงานวิชาการของคณะพยาบาลศาสตร์

คณะพยาบาลศาสตร์ จัดเป็นหน่วยงานหนึ่งที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ทำหน้าที่ผลิตบุคลากรด้านวิชาชีพพยาบาล เพื่อให้บริการแก่สังคมในด้านสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของชีวิต ให้การพยาบาลผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้น พยาบาลวิชาชีพยังจะต้องเกี่ยวข้องกับภาวะแวดล้อม และความรู้สึกทางอารมณ์ของผู้ป่วยอีกด้วย ดังนั้น งานด้านวิชาการของคณะพยาบาลศาสตร์ จึงเป็นงานที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวอยู่มาก ทั้งในด้านการจัดเนื้อหา หลักสูตร การเรียนการสอน การนิเทศ การประเมินผล ห้องสมุด และ โสตทัศนศึกษา ดังที่ ทรีซ (Treece) ได้กล่าวไว้เป็นปรัชญา สำหรับจัดการศึกษาพยาบาล ต่อไปนี้ คือ

1. นักศึกษาต้องฝึกปฏิบัติงานโดยเข้าใจในความรู้ และหลักการอย่างลึกซึ้ง
2. นักศึกษาต้องเรียนรู้เกี่ยวกับวิชาวิทยาศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์ ในสัดส่วนที่พอเหมาะ
3. นักศึกษาต้องสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ได้
4. มีทักษะในการแก้ปัญหา เพื่อช่วยให้ระเบียบในการคิดหาคำตอบ แก้ปัญหา ในชีวิตประจำวัน และวิชาชีพ

ประจำวัน และวิชาชีพ

5. มีประสบการณ์ทางสังคม โดยกำหนดเนื้อหาวิชาที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
6. มีโอกาสเลือกเรียนในวิชาต่าง ๆ
7. ต้องใช้ขบวนการสอนแตกต่างกัน โดยมีการวางแผน การเรียนการสอน เกี่ยวกับวิธีการสอน การใช้อุปกรณ์ และจัดประสบการณ์ร่วมกัน โดยเน้นความสัมพันธ์ ความสามารถ และทักษะในการเรียนรู้
8. ปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับนักศึกษา ในการพัฒนาความสามารถของตนเองได้
9. มีความสมบูรณ์ของเนื้อหาวิชาในหลักสูตร ทั้งวิชาการทั่วไปและวิชาชีพ
10. มีความสัมพันธ์ในเนื้อหาวิชา โดยเน้นความสามารถของผู้เรียน¹

1

Eleanos Walters Treece, "The Philosophical Basic of Nursing Education," International Nursing Review, (21 January-February, 1974), pp. 13 - 20.

สำหรับปรัชญาการจัดการศึกษาของคณะพยาบาลศาสตร์นั้น คณะพยาบาลศาสตร์ มีความเชื่อว่า ประเทศชาติจะพัฒนาและเจริญก้าวหน้าได้ขึ้น ประชาชนจะต้องมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ ควบคู่กันไปกับการศึกษาดี พยาบาลมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยการให้บริการพยาบาล และส่งเสริมสุขภาพอนามัย รวมทั้งการป้องกันโรคแก่ประชาชน

การเตรียมนักศึกษาให้เป็นพยาบาลที่ดีได้นั้น ต้องขึ้นอยู่กับมาตรฐานการศึกษาพยาบาล ภาวะความเป็นอยู่ สิ่งแวดล้อม และพินเคิม เกี่ยวกับการอบรมศีลธรรมจรรยาของนักศึกษาด้วย นักศึกษาจะต้องมีทัศนคติที่ซื่อสัตย์และรักในวิชาชีพ มีความอดทน เข้าใจถึงธรรมชาติของมนุษย์ อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจในรากฐานอันแท้จริงของการพยาบาล

ในการดำเนินการศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์ มีความเชื่อว่ามนุษย์โดยธรรมชาติมีความอยากดี มีศักยภาพ (Potentiality) ซึ่งถ้าได้รับการแนะแนว และการนิเทศที่ถูกต้องกับความ ต้องการ (Needs) หรือ ความสนใจ (Interests) ของแต่ละบุคคลแล้ว จะทำให้เขา ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยใจรัก และมีประสิทธิภาพดี เพื่อบรรลุเป้าหมายอันนี้ วิธีการดำเนินการศึกษาในคณะพยาบาลศาสตร์ จึงควรเป็นไปโดยใช้หลักประชาธิปไตย (Democratic Principles) ซึ่งจะช่วยสร้างให้นักศึกษารู้จักพัฒนาตนเอง (Self development) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative ideas) มีบุคลิกภาพ และมีทัศนคติต่อคุณค่า และความสำคัญของชีวิตมนุษย์เท่าเทียมกัน มีความเจริญพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ (Mentally matured) รู้จักพิจารณาตนเอง สามารถติดต่อกับผู้อื่นประสานงานกับเจ้าหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพยาบาลวิชาชีพต้องเป็นผู้ประกอบด้วยสติปัญญาหลักแหลม รอบรู้ในการเจริญก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ และการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ หลักสูตรการศึกษาพยาบาลจึงควรประกอบด้วยวิชาทางวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และ ศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมนุษย์

(Behavioral Sciences) และวิชาชีพพยาบาลในสาขาต่าง ๆ (Professional education)

คณะพยาบาลศาสตร์ มีความเชื่อว่า การพัฒนานักศึกษาให้เป็นพยาบาลที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับการนำหลักวิชาทางวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ ไปใช้ในการปฏิบัติพยาบาล (Application of Scientific Principle in Nursing Practice) ในการส่งเสริมสุขภาพอนามัย แก่ผู้ป่วยทั้งร่างกายและจิตใจ รวมทั้งตระหนักในหน้าที่รับผิดชอบของพยาบาลต่อสวัสดิการของสังคม

ฉะนั้น วิธีการของคณะพยาบาลศาสตร์ จึงควรเน้นหนักไปในการช่วยเหลือนักศึกษา ให้รู้จักใช้หลักวิชาของศาสตร์ สาขาต่าง ๆ ในการปฏิบัติพยาบาล โดยมีแผนการสอน การแนะนำ และการนิเทศที่ดี เหมาะสมกับสถานการณ์ ความจำเป็นและความต้องการ ของนักศึกษาของสถาบันและของสังคม¹

นอกจากนี้ ยังมีนักการศึกษาพยาบาลอีกท่านหนึ่ง คือ บาร์บารา ฟอว์เกอร์ (Barbara Fawkers) ได้ให้ความเห็นว่า การจัดการศึกษาพยาบาลนั้น จะต้องยึดถือหลักต่อไปนี้ คือ

1. วัตถุประสงค์การศึกษา ควรกำหนดให้ชัดเจนเกี่ยวกับการนำความรู้ทางทฤษฎีไปใช้
2. ใช้วิธีสอนแบบ problem solving ในการจัดประสบการณ์ทางคลินิก โดยจัดเนื้อหาวิชาที่ช่วยให้นักศึกษาวางแผนการแก้ปัญหาต่าง ๆ และเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้
3. หลักสูตร ที่ใช้ควรให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ต่าง ๆ เพราะองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ วัตถุประสงค์ การจัดเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลต้องเป็นกระบวนการต่อเนื่องและสอดคล้องกัน
4. เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (learner centered) โดยให้ความสามารถในการปฏิบัติงานตามความรู้ทางทฤษฎี และความต้องการของแต่ละบุคคล

---

¹ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, คู่มือนักศึกษา, พ.ศ. 2520, (ม.ป.ท., 2520) หน้า 19 - 20.

5. แหล่งบริการ และคลินิก (resources) ที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติงานควรมีประสิทธิภาพ ทั้งบุคลากร อุปกรณ์ วิธีการบริหารงาน ตลอดจนนักศึกษามีโอกาสใช้วิธีการใหม่ ๆ ในการให้การพยาบาล

จากวัตถุประสงค์ และการจัดการ เรียนการสอนในวิชาชีพพยาบาลดังกล่าวแล้ว จะเห็นว่า การเรียนการสอนภาคทฤษฎีและปฏิบัติ จำเป็นต้องสอดคล้องประสานซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ เพราะ การศึกษาพยาบาล เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นโดยเน้นความต้องการ ของผู้ป่วย ผู้เรียน ผู้สอนร่วมกัน ดังนั้น การวางแผนการเรียนการสอน การกำหนดสถานที่ในการฝึกปฏิบัติ ความร่วมมือของบุคลากรที่เกี่ยวข้องควรกำหนดให้ชัดเจน ส่วนวิธีการสอนนั้น ควรใช้การสอนที่มี หลายกิจกรรมร่วมกัน (Multidisciplinary Courses) และเน้นผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้ความรู้ทางทฤษฎีและปฏิบัติสอดคล้องกัน¹ ผู้เรียนจะประสบความสำเร็จ และการสอนก็ เป็นการให้ความรู้อย่างแท้จริงตามความต้องการ ของวิชาชีพ

การบริหารงานวิชาการของคณะพยาบาลศาสตร์นั้น ผู้วิจัยจะได้แยกกล่าวถึงด้านการจัด หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา การประเมินผล ห้องสมุด และโสตทัศนศึกษา ไปตามลำดับ โดยในแต่ละค่านั้น จะนำเสนอในแง่ทฤษฎีและหลักการทั่วไป การดำเนินงาน ของคณะพยาบาลศาสตร์ รวมทั้งผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องผสมผสานกันไป เพื่อสะดวกแก่การค้นคว้าวิจัย คงมีรายละเอียดยกต่อไป

---

¹ Barbara N. Fawkers, "Needs of Education and Training in Nursing and the Relationship with Other Health Personnel," International Nursing Review, 19 (September-October, 1972), pp. 361 - 367.

หลักสูตร

หลักสูตร เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการทางการศึกษา เพราะ เป็นตัวกำหนดให้ผู้เรียนไปถึงจุดหมายปลายทางได้ หรืออีกนัยหนึ่งหลักสูตรจะบอกให้ทราบถึงทิศทางที่ผู้เรียนและผู้สอนต้องปฏิบัติ เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายของสถานศึกษานั้น ๆ หลักสูตรและความมุ่งหมายมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้หลายท่าน ดังเช่น โรลด์ แคมป์เบล (Roald Campbell) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ กิจกรรมทั้งหลายที่กระทำ หรือในบางกรณีด้วยความร่วมมือกับประชาชนประมวลขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และเพื่อเป็นแนวทางสำหรับประเมินผลโครงการสอนของโรงเรียน¹ และ เอกวิทย์ ณ ถลาง ได้ให้ความหมายที่แตกต่างกันออกไปว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้ผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิดในทางที่ถูกที่ควร² ส่วน ทิศนา แชนมณี ให้ความเห็นว่า หลักสูตร คือ โปรแกรมการศึกษาที่ประกอบด้วยเค้าโครงของเนื้อหาวิชาส่วนหนึ่ง และ การจัดประสบการณ์อีกส่วนหนึ่ง³

ตามความหมายในทัศนะต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ พอจะสรุปได้ว่า หลักสูตรมีความหมายครอบคลุมถึงเนื้อหาสาระหรือวิชาการประเภทใดประเภทหนึ่งที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ส่วนหนึ่ง ขอบข่ายของเนื้อหาวิชาส่วนหนึ่ง และประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งจะแสดงออกมาให้ทราบโดยทางการจัดหมวดวิชา

¹ Roald Campbell F., et al., Introduction to Educational Administration. 4 th.ed.(Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1971), p.143.

² เอกวิทย์ ณ ถลาง, คร., "ข้อคิดเรื่องหลักสูตร," ประชาศึกษา, 7 (ตุลาคม, 2508) : 138.

³ ทิศนา แชนมณี "การจัดทำหลักสูตรแบบต่าง ๆ," วารสารครุศาสตร์ 4 (พฤศจิกายน - ธันวาคม, 2517) : 31.

รายวิชา หรือหน่วยการสอน ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดไว้โดยมุ่งให้เกิดประสบการณ์แก่ผู้เรียน อีกส่วนหนึ่ง ส่วนประกอบทั้งสามส่วนนี้จะต้องมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน จึงจะทำให้ผลผลิต คือ ผู้เรียน มีคุณลักษณะและความหมายตรงตามที่สถาบันและหลักสูตรได้คาดหวังไว้

หากศึกษาจุดมุ่งหมายของหลักสูตรระดับอุดมศึกษา จะสังเกตได้ประการหนึ่งคือ อุดมการณ์ของสถาบันมิได้มุ่งให้ผู้สำเร็จการศึกษา มีแต่เพียงความรู้ความสามารถที่จะประกอบอาชีพ หรือประกอบกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อการยังชีพเท่านั้น แต่จะมองผู้เรียนในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมซึ่งต้องมีชีวิตเกี่ยวข้องกับคนอื่นในสังคมเดียวกันหรือต่างก็คล้าย กันนั้น เนื้อหาสาระของความรู้ที่กำหนดให้ต้องเรียนจึงต้องครอบคลุมทั้งในก้านความรู้ ที่จำเป็นเฉพาะวิชาชีพ และวิชาแขนงอื่น ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมให้การประกอบอาชีพนั้นประสบผลสำเร็จสูงสุด สามารถเผชิญปัญหาอันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมในด้านต่าง ๆ ซึ่งอาจเกิดขึ้นเป็นประจำ สามารถปรับตัวได้ และช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามในส่วนตนได้ตามสมควร แขนงวิชาดังกล่าวนี้เรียกรวมกันว่าเป็นวิชาการศึกษาทั่วไป

เพื่อช่วยให้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาการศึกษาทั่วไป (General Education) นี้ ชัดเจนขึ้น ดังที่ แมรี พิลเลพิช (Mary Pillepich) ได้สรุปไว้ในงานวิจัยระดับปริญญาเอกของเธอไว้ว่า เป้าหมายของวิชาการศึกษาทั่วไป มี 4 ประการ คือ

1. ให้ความรู้ในสาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Natural Science) สังคมศาสตร์ (Social sciences) และสาขามนุษยศาสตร์
2. ให้ผู้เรียนพัฒนาตัวเองให้เป็นนักคิดอย่างมีเหตุผล
3. ให้สามารถติดต่อ (Communicate) กับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. เสริมสร้างให้มีบุคลิกลักษณะที่เหมาะสม¹

---

¹ Mary Kohl Pillepich, Development of General Education in Collegiate Program : Role of the Administrator (New York : Nursing Education Monographs, Teachers College, Columbia University, 1964), p. 26.

จากผลการวิจัยของ แมรี พิลเลทิก นี้ จะเห็นได้ว่า วิชาการศึกษาทั่วไป จะครอบคลุม
หมวดวิชาต่าง ๆ คือ หมวดวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และหมวดวิชาที่
ว่าด้วยการศึกษาคือสื่อสาร

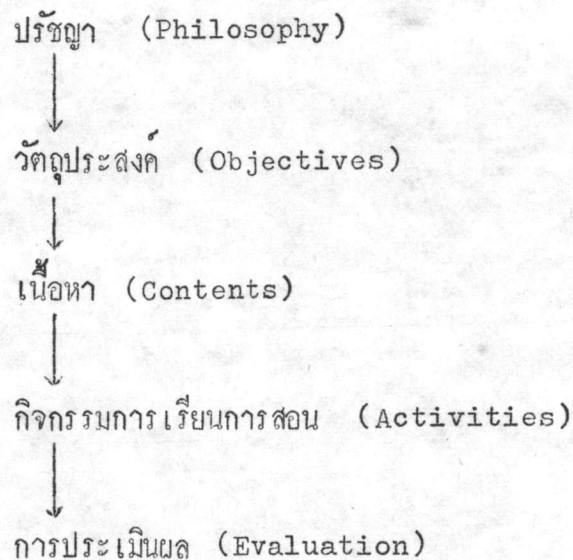
อุดมการณ์ในแนวนั้นได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในสถาบันการศึกษาพยาบาล เช่นเดียวกัน ดังที่
จะสังเกตได้จากข้อคิดของ กร.แอนนา แกลลาเฮอร์ (Anna Gallagher) ¹ ที่ว่า หลักสูตร
การศึกษาพยาบาล นอกจากจะมุ่งให้ผู้นั้นมีความรู้ความสามารถ มีทักษะและยอมรับในคุณค่าของการ
ประกอบอาชีพพยาบาลแล้ว ยังมุ่งให้ผู้นั้นได้พัฒนาคุณลักษณะที่จำเป็นบางประการ เช่น การรู้จัก
ตนเอง (Self realization) และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ¹ ซึ่งคุณลักษณะทั้ง 3
ประการนี้ กร.แกลลาเฮอร์ ถือว่าเป็นคุณลักษณะเฉพาะและสำคัญของผู้ที่จะประสบความสำเร็จใน
ฐานะที่เป็นพยาบาลวิชาชีพ ข้อคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ที่กล่าวนี้ได้มีนักการศึกษาในวิชาพยาบาล
เห็นด้วย และยอมรับกัน เพราะฉะนั้น จึงสังเกตได้ทั่วไปว่า โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาพยาบาล
นั้น ได้กำหนดให้มีเนื้อหาที่เป็นวิชาชีพโดยตรงส่วนหนึ่ง และเป็นวิชาการศึกษาทั่วไป (General
education) ซึ่งครอบคลุมหมวดวิชามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์รวมอยู่ด้วยอีก
ส่วนหนึ่งในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย ได้มีผู้ให้ข้อสังเกตว่า ส่วนใหญ่จะพบว่า ประมาณ 50
เปอร์เซ็นต์ ของหน่วยกิตที่ต้องเรียนในหลักสูตรนั้น ๆ จะให้กับหมวดวิชาดังกล่าว ²

ในด้านการจัดหลักสูตรของ คณะพยาบาลศาสตร์นั้น จำเป็นจะต้องจัดให้สอดคล้องกับปรัชญา
และวัตถุประสงค์ กล่าวคือ ผู้บริหารงานด้านวิชาการ จะต้องมีความเข้าใจในปรัชญาและวัตถุประสงค์
นั้นอย่างแจ่มชัด ทั้งนี้เพื่อจะได้สามารถกำหนดประสบการณ์ในส่วนที่เป็นวิชาชีพและวิชาที่จะช่วยเสริม

¹ Anna Helen Gallagher, Educational Administration in Nursing,
(New York : The Macmillan Comp., 1965). pp. 15 - 17.

² Kathleen Guinee' K., The Aims and Methods of Nursing ,
Education (New York : The Macmillan Comp., 1966), pp. 56 - 57.

ให้ได้สัดส่วนที่เหมาะสมทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการในสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับอาชีพพยาบาล ตามที่สถาบันกำหนดไว้ในความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์นั้น ดังนั้น จึงอาจกล่าวให้เข้าใจได้ง่าย ๆ ว่า ปรัชญา จะเป็นเครื่องกำหนดรายละเอียดของวัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์จะเป็นเครื่องกำหนดทิศทางของเนื้อหาหลักสูตร เนื้อหาหลักสูตรจะเป็นเครื่องกำหนดวิธีการกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล ดังนั้นขั้นตอน (Step) ต่อไปนี้ คือ

การจัดการศึกษาของคณะพยาบาลศาสตร์นั้น มีวัตถุประสงค์ที่จะผลิตพยาบาลให้มีประสิทธิภาพสูง เพื่อช่วยในการป้องกันโรค ส่งเสริมสุขภาพและอนามัยแก่ประชาชน และให้การบริการพยาบาลผู้ป่วยให้สอดคล้องกับหลักวิทยาศาสตร์การแพทย์ เหมาะสมกับความต้องการพื้นฐานทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และ การดำรงชีพของผู้ป่วยแต่ละบุคคล โดยสามารถปฏิบัติงานในสถาบันการพยาบาล ในหน้าที่ขั้นต้นได้เป็นอย่างดี การเตรียมพยาบาลในหลักสูตรนี้ มุ่งที่จะให้ผู้เรียนมีพื้นฐานที่จะพัฒนาตนเองได้โดยรวดเร็ว ในการเป็นผู้นำทีมการพยาบาล เป็นครู เป็นผู้ให้การนิเทศ สามารถบริหาร

การพยาบาลได้เป็นอย่างดี และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีด้วย¹ จึงจะแยกรายละเอียดเป็นรายข้อต่อไปนี้ คือ

1. สามารถนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ตลอดจนเลือกผลการศึกษาวิจัยมาวิเคราะห์และประยุกต์ เพื่อใช้แก้ปัญหา และปรับปรุงการพยาบาล ให้เกิดผลดี
  2. ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมสุขภาพ การปรับปรุงแก้ไขสภาวะแวดล้อมและการควบคุมป้องกันโรค เพื่อช่วยลดปัญหาสาธารณสุขของชุมชน
  3. สามารถวางแผน และให้การพยาบาลอย่างเหมาะสม ตามความต้องการและปัญหาของผู้ป่วยเป็นรายบุคคล ตลอดจนสามารถประเมินผลงานในด้านการพยาบาลได้
  4. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถร่วมมือ ประสานงาน กับเจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย ที่เจ้าหน้าที่ให้บริการการพยาบาล การป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ และการฟื้นฟูสมรรถภาพ ของประชาชน
  5. มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพพยาบาล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงาน เผยแพร่และส่งเสริมวิชาชีพให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ
  6. มีความเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ นำหลักศาสนามาประยุกต์ในการทำงาน เพื่อสังคม การดำเนินชีวิตประจำวันและการ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
  7. รู้จักพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ
- การจัดหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตพยาบาลนี้ เป็นหลักสูตรที่รับผู้จบการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 (ม.ศ.5) มีระยะเวลาการศึกษา 4 ปี แบ่งเป็น 2 ระยะเวลา คือ ระยะเวลาเตรียมพยาบาล ใน 2 ปีแรก เป็นระยะเวลาศึกษาวិชาทางวิทยาศาสตร์ทั่วไป ส่วนระยะเวลา 2 ปีหลังเป็นระยะคลินิก นักศึกษาพยาบาลจะต้องศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในวิชาการพยาบาลทั่วไปทุกแขนง ในแต่ละปีได้

¹ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, คู่มือนักศึกษา พ.ศ. 2520 (ม.ป.ท., 2520), หน้า 26.

จัดการศึกษาเป็น 2 ภาคเรียน (Semester) นักศึกษาจะต้องเรียนภาคหนึ่งอย่างน้อย 15 - 18 สัปดาห์ สัปดาห์ละ ไม่น้อยกว่า 15 - 18 ชั่วโมง รวมจำนวนหน่วยกิตแล้วไม่ต่ำกว่า 120 - 150 หน่วยกิต ผู้สำเร็จหลักสูตรนี้จะได้รับปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต (พยาบาล)¹

สำหรับเนื้อหาวิชาของหลักสูตรนั้น จะมีหน่วยกิตบังคับตลอดหลักสูตร 150 หน่วยกิต แบ่งเป็นวิชาบังคับพื้นฐาน 69 หน่วยกิต ได้แก่ พื้นฐานทางสังคมศาสตร์ พื้นฐานทางมนุษยศาสตร์ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ การศึกษาวิชาชีพ 71 หน่วยกิต วิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต และวิชาเลือกบังคับในหมวดวิชาชีพอีก 4 หน่วยกิต ในหมวดวิชาชีพนี้รวมทั้งการฝึกภาคปฏิบัติด้วย

เกี่ยวกับค่านิยม สัมคิต รักษาสัตย์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ระบบการศึกษาของโรงเรียนพยาบาลในกรุงเทพมหานคร 9 โรงเรียน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ในค่านิยมหรือวัตถุประสงค์ซึ่งกำหนดไว้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษานั้น มีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มุ่งผลิตพยาบาลที่มีคุณลักษณะเฉพาะทางวิชาชีพ เป็นเป้าหมายหลัก และมุ่งหวังให้เป็นพลเมืองดีของประเทศและให้สามารถพัฒนาตนเองให้เจริญงอกงามได้เป็นอันดับรองลงมา ในค่านิยมโครงสร้างของหลักสูตรนั้น พบว่าการจัดระบบการศึกษา มี 2 ระบบ คือ ทวิภาค และ ไตรภาค การจัดหลักสูตร ใช้ระบบหน่วยกิตเป็นเกณฑ์ การจัดสัดส่วนระหว่างหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปกับหมวดวิชาชีพ พบว่า การเรียนในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปของปีการศึกษาแรกในหลักสูตร มีจำนวนหน่วยกิตสูง เมื่อเทียบกับหน่วยกิตในหมวดวิชาชีพ และจะลดจำนวนลงในปีการศึกษาต่อมา ในขณะที่หน่วยกิตของหมวดวิชาชีพจะเพิ่มสูงขึ้น²

¹ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, คู่มือนักศึกษา, พ.ศ. 2520 (ม.ป.ท., 2520), หน้า 27.

² สัมคิต รักษาสัตย์, "ระบบการศึกษาของโรงเรียนพยาบาลในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519) หน้า จ - ฉ.

กิจกรรมการเรียนการสอน (Activities)

กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการไปตามเป้าหมายที่หลักสูตรต้องการ แนวการจัดกิจกรรม หรือ การสอนนี้ ย่อมแตกต่างกันไปตามสภาพและลักษณะธรรมชาติของเนื้อหาวิชา (The nature of subject matters) กล่าวคือ ไม่มีวิธีการสอนใดที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุดสำหรับทุกวิชา การสอนแต่ละวิธีนั้นย่อมมีทั้ง ลักษณะเด่นและลักษณะจำกัดอยู่ในตัวด้วยกันทั้งสิ้น ฉะนั้น ผู้สอนจะต้องรู้จักนำเอาวิธีการสอนแต่ละวิธีมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมแก่บทเรียน¹

ค่ายเหตุที่คณะพยาบาลศาสตร์ มีความมุ่งหมายที่จะผลิตบุคลากรด้านวิชาชีพการพยาบาล เพื่อให้บริการแก่สังคม ในด้านสุขภาพและความปลอดภัยของชีวิต ดังนั้น ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จึงจำเป็นต้องประกอบไปด้วยทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ กล่าวคือ

1. การเรียนการสอนภาคทฤษฎี (Theory) การเรียนการสอนในด้านนี้ได้แก่สิ่งที่ เป็นทฤษฎี (Theory) หลักการ (Principles) ความรู้ (Knowledge) และ ข้อเท็จจริง (Facts) ในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป และหมวดวิชาชีพบางส่วน เพื่อให้นักศึกษา ได้รับความรู้อย่างรวดเร็ว วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาคทฤษฎีนี้มีอยู่ 3 วิธีใหญ่ ๆ คือ การบรรยาย (Lecture) การสาธิต (Demonstration) และการปฏิบัติการทดลอง (Laboratory)

2. การเรียนการสอนภาคปฏิบัติ (Clinical instruction) ได้แก่การฝึกงานบน หอผู้ป่วย เพื่อให้นักศึกษาได้มีประสบการณ์ในวิชาชีพ และเป็นการนำเอาความรู้ทางภาคทฤษฎีมาประยุกต์ ใช้ให้เหมาะสมกับภาคปฏิบัติ โดยจะเริ่มตั้งแต่ ปีที่ 2 นักศึกษาจะถูกแบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ แต่ละกลุ่ม จะมีอาจารย์นิเทศก์ กอปรติดตามดูแลและให้คำแนะนำในการปฏิบัติการ การฝึกภาคปฏิบัติการพยาบาล

¹ สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2518) หน้า 137.

นี้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ได้แก่ การฝึกปฏิบัติการพยาบาลขั้นรากฐาน (Basic principles of nursing) เป็นการฝึกหลังจากได้เรียนภาคทฤษฎีไปแล้ว และ ระยะที่ 2 เป็นการฝึกปฏิบัติการพยาบาลทั่วไปในภาคคลินิก (Clinical nursing) ซึ่งจะเน้นหนักไปในด้านการพยาบาลเฉพาะสาขา เช่น วิชาการพยาบาลอายุรศาสตร์ ศัลยศาสตร์ กุมารเวชศาสตร์ และสูติเวชศาสตร์ เป็นต้น

เกี่ยวกับค่านิยมกรรมการเรียนการสอน ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ได้มีผู้วิจัยไว้หลายท่าน ดังเช่น ยูพิน พงศ์พิริยวนิช ได้วิจัยสำรวจปัญหาการเรียนพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล เรื่อง ความคิดเห็นต่อวิชาชีพพยาบาล และปัญหาการเรียนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติการพยาบาล พบว่า การเรียนในภาคทฤษฎี นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า วิชาที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ ภาษาอังกฤษ รองลงมาคือ เกสซ์วิทยา และวิชาเกี่ยวกับโรคต่าง ๆ การเรียนในภาคปฏิบัติเกี่ยวกับการอยู่เวรตามเวลาต่าง ๆ นักศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการอยู่เวรคึก โดยให้เหตุผลว่าการอยู่เวรคึกทำให้ง่วงนอน เสียสุขภาพ และไม่มีเวลาดูหนังสือ¹ และ นภาพร นนตกร ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของนักเรียนพยาบาลที่มีต่อการศึกษภาคปฏิบัติบนหอผู้ป่วย ในโรงพยาบาลรามาธิบดี ปีการศึกษา 2516 พบว่า นักศึกษาพยาบาลเห็นว่า การศึกษภาคทฤษฎีช่วยให้การปฏิบัติงานดีขึ้น ในการสอนบนหอผู้ป่วยนั้น นักศึกษาพยาบาลต้องการให้ครูและนักศึกษาอภิปรายร่วมกัน ต้องการให้ครูสาธิตการพยาบาลข้างเตียง ให้มีการรายงานการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล นักศึกษาเห็นว่าครูพยาบาลไม่ให้

¹ ยูพิน พงศ์พิริยวนิช, "ปัญหาการเรียนพยาบาลของนักเรียนพยาบาล โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย คณะพยาบาลศาสตร์ ศิริราชพยาบาล," (วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์บัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2515), หน้า 42 - 47.

ความเป็นกันเอง ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล และให้คะแนนการปฏิบัติไม่ยุติธรรม¹ ส่วน พาริกา อับราฮิม ได้วิจัย สํารวจความเห็น เรื่อง การฝึกปฏิบัติงาน บนหอผู้ป่วยของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 โรงเรียนพยาบาลนครินทร์ และอนามัยศิริราช ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าปริมาณงานที่ทำในแต่ละเวรมากเกินไป จึงเป็นสาเหตุใหญ่ผู้ป่วยไม่ได้รับการดูแลทางด้านจิตใจคือ ความรู้ทางภาคทฤษฎีจะช่วยให้การปฏิบัติงานดีขึ้น และการฝึกปฏิบัติงานก็เป็นการช่วยเสริมความรู้ภาคทฤษฎี²

การนิเทศการศึกษา (Clinical Instruction)

การศึกษาวិชาการพยาบาลนั้นได้ถือว่า การฝึกภาคปฏิบัติเป็นของสำคัญ และมีความจำเป็นยิ่ง การศึกษาภาคปฏิบัติเป็นการนำเอาความรู้ภาคทฤษฎีที่ได้รับ นำมาใช้และวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงสถานะอันแท้จริงของผู้ป่วย ทางด้านพยาธิสภาพ กายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อมของผู้ป่วย เพื่อสามารถให้การพยาบาลได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับผู้ป่วยแต่ละราย เป็นการจัดให้นักศึกษาพยาบาลได้ประสบการณ์ในวิชาชีพ (Professional Laboratory Experience) การฝึกภาคปฏิบัติภายใต้การนิเทศของอาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิและมีประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญในด้านการพยาบาลสูง และเป็นแบบอย่างที่ดี จะช่วยให้นักศึกษา ใ้กลายเป็นพยาบาลวิชาชีพ ที่มีประสิทธิภาพ ความวัตถุประสงค์ที่ตองการ

¹ นภาพร วัฒนกร, "ความคิดเห็นของนักเรียนพยาบาลที่มีต่อการศึกษาภาคปฏิบัติบนหอผู้ป่วย โรงพยาบาลรามารินทร์ ปีการศึกษา 2516," (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์บัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516).

² พาริกา อับราฮิม, "การสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนพยาบาลที่มีต่อการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย โรงเรียนพยาบาลนครินทร์และอนามัย คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล," (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์บัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2512), หน้า 99 - 107.

เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาภาคปฏิบัติให้แก่ นักศึกษาพยาบาลนี้ มีผู้ให้คำนิยามไว้ในทัศนะที่แตกต่างกันหลายท่าน ดังเช่น บรูคแบงก์ (Brook bank) ได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศการพยาบาลเป็นงานการพัฒนาบุคลากร ซึ่งเป็นรูปหนึ่งของการดูแล เอาใจใส่เพื่อนมนุษย์¹ กัน และ สตีเฟน (Dunn and Stephens) ได้ให้ความคิดแตกต่างกันว่า การสั่งการและประสานงาน ให้นักดปฏิบัติกร เพื่อให้ได้ผลงานตามเป้าหมายที่ผู้บริหารระดับสูงขึ้นไปกำหนดไว้ ผู้นิเทศหรือ ผู้บริหารต้องทำงานร่วมกับบุคลากร วางแผนจัดระเบียบงาน ให้เหมาะสมก่อนการลงมือทำงาน ทั้งนี้เพื่อให้ผลงานมีคุณภาพและปริมาณที่ต้องการ ในการนี้ผู้นิเทศหรือผู้บริหารจำเป็นจะต้องมีความเป็นผู้นำ และรู้จักใช้วิธีการของผู้นำที่เหมาะสม² ครอน (Kron) ได้ให้ความหมายว่า การนิเทศการพยาบาล เป็นกระบวนการในการทำงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่พยาบาล การนิเทศเสมือนการให้คำแนะนำ แนะนำ และเป็นเครื่องมือในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ³ ส่วน แมททีสัน (Matheson) ได้มีความเห็นว่า การนิเทศการพยาบาลไม่ใช่เป็นการตรวจตรา แต่เป็นการทำงานร่วมกันอย่างเข้มแข็ง บุคลากรมีส่วนร่วมในงานเพื่อวัตถุประสงค์อันเดียวกัน กระบวนการเหล่านี้เป็นความสามารถของผู้นิเทศ ผู้นิเทศการพยาบาลที่ดี จะต้องใช้ความสามารถในการนิเทศ โดยการนำเอาความรู้และความเข้าใจในเรื่องพฤติกรรมของมนุษย์ สถานภาพทางสังคม ตลอดจนหน้าที่ของพยาบาล นโยบาย กระบวนการ และ การจรรยาบรรณการบริหารโรงพยาบาลมาใช้⁴ และนักการศึกษาพยาบาลไทย ที่รู้จัก

¹ C.R. Brook bank, "The Nurse as Supervisor," The Canadian Nurse, 9 (June, 1964) pp. 554 - 555.

² J.D. Dunn and E.C. Stephens, Management of Personal, (New York : McGraw-Hill Book, 1972) p. 234.

³ Thora Kron, Nursing Team Leadership (Philadelphia : W.B. Saunders Co., 1971), p. 53.

⁴ Evelyn Matheson, "Supervision in Nursing," International Nursing Review, VIII (November - December, 1961), : 54.

กันดีในวงการศึกษายาบาล คือ วิเชียร ทวีลาท กล่าวว่่า จุดมุ่งหมายของการนิเทศการพยาบาล ก็คือ การปรับปรุงงานโดยพัฒนาคน หรือ การปรับปรุงคุณภาพของคนทำงาน งานจะดีขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ผู้ปฏิบัติมีการพัฒนาตนเองในการปฏิบัติงานนั้น ๆ ฉะนั้น แนวความคิดใหม่ของการนิเทศการพยาบาลก็คือ การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Dynamic) โดยใช้วิธีการควบคุมงานแบบ Person-centered หรือยึดเอาบุคคลมากกว่าผลผลิต (Production - centered) เป็นหลัก ผู้นิเทศการงานที่จะสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีความเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ มีความเชื่อในคุณค่า พลังรวมของการทำงานแบบประชาธิปไตย และ ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual different) ของนักศึกษาพยาบาล เป็นสิ่งสำคัญที่อาจารย์นิเทศจะต้องคำนึงถึง ดังนั้น อาจารย์นิเทศที่จะต้อง รู้จักการจัดให้นักศึกษาพยาบาลแต่ละคนได้รับการฝึกภาคปฏิบัติอันเหมาะสมแก่ความสามารถ (ability) และศักยภาพ (Potentiality) ของตนด้วย

เกี่ยวกับด้านคุณสมบัติ และความสามารถของผู้นิเทศนั้น ภิญโญ สาร² กล่าวว่า ผู้นิเทศงานที่ดี ควรมีความชำนาญหรือความสามารถ 3 ประการ คือ

1. ความสามารถในทางเทคนิค (Technical Competence) หมายถึง ความสามารถในการใช้ความรู้ เทคนิค วิธีการ และ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็น ในการทำงาน เพื่อแนะนำให้ผู้คลากรไ้บังคับบัญชาใช้สิ่งเหล่านั้นได้

2. ความสามารถในทางมนุษยสัมพันธ์ (Human - relations Competence) ได้แก่ ความสามารถในการเข้าใจคน รู้ว่าจะทำงานร่วมกับคนอื่นได้อย่างไร และเข้าใจหลักการหรือทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์

¹ วิเชียร ทวีลาท, "แนวความคิดพื้นฐานของการนิเทศงาน," เอกสารประกอบการประชุม Workshop เรื่อง นิเทศการพยาบาล ณ วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย ระหว่างวันที่ 2 - 4 ธันวาคม พ.ศ. 2517, (ม.ป.ท.) หน้า 3. (อัคราเนา)

² ภิญโญ สาร, การบริหารงานบุคคล (กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2517) หน้า 416.

3. ความสามารถในการบริหาร (Administrative Competence) ได้แก่ความสามารถในการวางแผน จัดการและสั่งการให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของหน่วยงานได้

และ อเล็กซานเดอร์ (Alexander) ได้ให้ความเห็นว่า ผู้นิเทศการพยาบาลที่สืบนับควรมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้ คือ

1. เป็นพยาบาลวิชาชีพ
2. มีใบประกอบโรคศิลป์ทางการพยาบาล
3. จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการพยาบาลเป็นอย่างต่ำ หรือ มีวิชาเอกหรือโทในด้านการพยาบาลทางคลินิกที่ตนปฏิบัติงาน
4. มีประสบการณ์ทางด้านบริการพยาบาลไม่น้อยกว่า 2 ปี
5. มีความรู้ เรื่องการนิเทศงาน
6. มีความสามารถและทักษะของความเป็นผู้นำ
7. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
8. มีความสมบูรณ์ทางด้านร่างกายและจิตใจ พร้อมทั้งจะรับตำแหน่งผู้นิเทศการพยาบาลจากที่กล่าวมาเพื่อสรุปได้ว่า การนิเทศการพยาบาลนั้น เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างอาจารย์นิเทศกับนักศึกษาพยาบาลอย่างมีระบบระเบียบ (Systematic) มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยอาศัยความสามารถของอาจารย์นิเทศในด้าน เทคนิค (Technical Competence) ด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human - relations competence) ด้านการบริหาร (Administrative competence) ตลอดจนความสามารถในด้านการเป็นผู้นำ (Leadership competence) เป็นสำคัญ การนิเทศการพยาบาลของอาจารย์นิเทศจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเมื่ออาจารย์นิเทศมีความเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์ มีความเชื่อในคุณค่าและพลังร่วมของการทำงาน

---

¹ Eduthe L. Alexander, Nursing Administration in the Hospital Health Care System (Saint Louis : The C.V. Mosby Co., 1972), p.217.

แบบประชาธิปไตย เข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual difference) และ สามารถจัดให้นักศึกษาพยาบาลแต่ละคนได้รับการฝึกภาคปฏิบัติอันเหมาะสม ตามความสามารถ (Ability) และศักยภาพ (Potentiality) ของตน

เกี่ยวกับเรื่องนี้ จุฬาลักษณ์ นีรัตน์พันธ์ ได้วิจัยเรื่อง การนิเทศการฝึกปฏิบัติงานพยาบาลของอาจารย์ปฏิบัติการคลินิกในสถานศึกษาพยาบาล สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ พบว่า อาจารย์ปฏิบัติการคลินิกส่วนใหญ่เคยได้รับการศึกษาอบรมเกี่ยวกับนิเทศมาแล้ว แต่มีความคิดเห็นว่า สถาบันของตนเองควรส่งเสริมให้อาจารย์ปฏิบัติการคลินิกมีความรู้เกี่ยวกับการนิเทศ ด้วยการจัดอบรมสัมมนา และจัดทำคู่มือแจก ส่วนวิชาที่ควรได้รับการศึกษาอบรม เรียงลำดับความสำคัญ คือ หลักการนิเทศ มนุษยสัมพันธ์ หลักการสอน การวัด และ ประเมินผลการศึกษา จิตวิทยา หลักการสื่อสาร และอื่น ๆ อาจารย์ปฏิบัติการคลินิกต้องรับผิดชอบนักศึกษา จำนวน 6 - 10 คน ต่อการนิเทศครั้งหนึ่ง ๆ แต่มีความต้องการจะรับผิดชอบเพียง 1 - 5 คน ในแต่ละสัปดาห์ จะต้องทำการนิเทศ 11 - 24 ชั่วโมง ซึ่งตรงกับความต้องการของอาจารย์ปฏิบัติการคลินิกเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้อาจารย์ปฏิบัติการคลินิกส่วนใหญ่ยังต้องการสอนภาคทฤษฎี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ทำงานด้านธุรการ ด้านการปกครองนักศึกษา เป็นกรรมการควบคุมหอพัก และเป็นกรรมการอื่น ๆ อีกด้วย¹

การประเมินผล (Evaluation)

ในการจัดการศึกษานั้น จำเป็นต้องมีการประเมินผล เพื่อที่ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้มอบบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร ที่ตั้งไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้จะประกอบด้วย การวัด (Measurement) การทดสอบ (Tests) และการประเมินผลด้วยกลวิธีต่าง ๆ

¹ จุฬาลักษณ์ นีรัตน์พันธ์, "การนิเทศการฝึกปฏิบัติงานพยาบาลของอาจารย์ปฏิบัติการคลินิกในสถานศึกษาพยาบาล สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาพยาบาลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518).

เพื่อประเมินหาระดับของความรู้ ระดับของทักษะและระดับของทัศนคติที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน¹ การประเมินผลจะเป็นการตีค่า หลังจากได้ใช้เครื่องในการวัดและทดสอบต่าง ๆ ดังนั้น ในการประเมินผล จึงจำเป็นต้องอาศัย ความถูกต้อง เพียงตรง (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและทดสอบเป็นสำคัญ ในปัจจุบันนี้ การประเมินผล ได้พัฒนาก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว มีการใช้หลักการทางสถิติเข้ามาใช้อย่างกว้างขวาง เช่น การใช้คะแนนมาตรฐาน (Standard Scores) การใช้พื้นที่โค้งปกติ (Normal Curve) และคะแนน ที (T Scores)² เพื่อตัดเกรด (Grading System) เป็นต้น การใช้หลักการทางสถิติเหล่านี้ ได้ช่วยให้การประเมินผลถูกต้องและเพียงตรงยิ่งขึ้น สำหรับการวัดและประเมินผลในคณะพยาบาลศาสตร์นั้น แบ่งออกได้เป็น 2 ภาค ดังนี้³

1. การวัดและประเมินผลการศึกษาภาคทฤษฎี เป็นการวัดเพื่อหาความสัมพันธ์ในทางการเรียนภาคทฤษฎีของนักศึกษาในชั้นของแต่ละภาคเรียน นักศึกษาจะต้องมีเวลาเรียนไม่ต่ำกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ ของแต่ละวิชา จึงจะมีสิทธิเข้าสอบ วิธีวัดจะใช้การทดสอบ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ การทดสอบกลางภาค การทดสอบประจำภาค และ การประเมินผลงานจากการทำรายงาน

2. การประเมินผลการศึกษาภาคปฏิบัติ เป็นการประเมินผลจากพฤติกรรมที่สำคัญ ด้านทักษะ (Skills) ทัศนคติ (Attitudes) และความประพฤติ (Behavior) ที่

¹ เกษม สุภหอม และ คณะ, ระเบียบวิธีสอนทั่วไป, เอกสารประกอบการเรียน ฉบับที่ 4 วิทยาลัยวิชาการศึกษาพินดูโลก (พินดูโลก : โรงพิมพ์ระกูลไทย, 2516), หน้า 296.

² ประคอง กรรณสูต, สถิติศาสตร์ประยุกต์สำหรับครู (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2517), หน้า 64 - 77.

³ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, คู่มือนักศึกษา พ.ศ. 2520 (ม.ป.ท., 2520), หน้า 43.

จำเป็นสำหรับวิชาชีพ ซึ่งอาจมีการปรับปรุงแก้ไขได้เป็นคราว ๆ ไป เพื่อให้มีผลถูกต้องแน่นอนมากที่สุดที่จะทำได้ นักศึกษาทุกคนจะต้องมีเวลาสำหรับการฝึกภาคปฏิบัติบนหอผู้ป่วย ไม่น้อยกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ ของแต่ละ Clinical area แต่ละภาคใน area ใด จะต้องปฏิบัติเพิ่มเติมให้ครบตามมาตรฐานขั้นต่ำ ที่กำหนดไว้ วิธีการประเมินผลการศึกษาภาคปฏิบัติมีหลักเกณฑ์ โดยแบ่งน้ำหนักของเหตุการณ์ เป็น 3 หมวด คือ การปฏิบัติพยาบาล (Nursing Practice) ประมาณ 40 เปอร์เซ็นต์ ความรับผิดชอบในหน้าที่ และความสามารถในการเป็นผู้นำและมีมนุษยสัมพันธ์ อย่างละประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์

ในการวัดผลนั้น ใช้ระบบหน่วยกิตเป็นหลัก โดยจำแนกผลการศึกษาของแต่ละวิชาออกเป็น ๓ ระดับคะแนน แทนด้วยสัญลักษณ์ต่าง ๆ แล้วนำไปคิดค่าคะแนนมาตรฐาน (Standard Scores) และคะแนน ที (T Scores) เพื่อตัดเกรด (Grading system) การคิดแต้มเฉลี่ย มี 2 ประเภท คือ แ้มเฉลี่ยประจำชั้น และแ้มเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตร โดยการคูณหน่วยกิตด้วยแ้มระดับคะแนนเป็นรายวิชาแล้วรวมกัน แล้วหารด้วยจำนวนหน่วยกิตของรายวิชาเหล่านั้นทั้งหมด ส่วนการสอบได้และเลื่อนชั้นนั้น จะต้องได้แ้มเฉลี่ยประจำชั้นไม่ต่ำกว่า 2.00 โดยไม่มีรายวิชาใดที่สอบตก หรือมี I (ยังรอผล) U (การเรียนไม่เป็นที่พอใจ) หรือ P (การสอนยังไม่สิ้นสุด) และรายวิชาทางทฤษฎีหรือทางปฏิบัติสมกับการปฏิบัติต้องได้ไม่ต่ำกว่า D รายวิชาปฏิบัติภาคสนามหรือปฏิบัติทางคลินิกต้องไม่ต่ำกว่า C หรือ S (การเรียนเป็นที่พอใจ)

เกี่ยวกับค่านการวัดและประเมินผลนี้ บิยะวาท บางสัมพันธ์ วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนภาคทฤษฎีและคะแนนภาคปฏิบัติวิชาอายุรศาสตร์ ของนักศึกษาอนุปริญญาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ปี 2518 ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า

- ข้อสอบที่ใช้วัดผลทางภาคทฤษฎี ควรจะนำมาวิเคราะห์วิจัยปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้มาตรฐาน คือ ให้ความเชื่อถือได้ และสามารถวัดได้จริงเสมอ

- ทางค่านการ เรียนการสอน ควรมีการปรับปรุงการเรียนการสอนภาคทฤษฎี เกี่ยวกับเนื้อหา และวิธีการสอนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ส่วนการฝึกภาคปฏิบัติควรจัดให้สัมพันธ์กับการเรียนภาคทฤษฎีให้มากที่สุด

- ควรให้ครูประจำห้องช่วยเพียงพอกับอัตราส่วนของนักศึกษา เพื่อสอนแนะนำ แนะนำให้การพยาบาล ตลอดจนการประเมินผลการทำงานของนักศึกษาอย่างใกล้ชิด
- ฝ่ายบริการ และฝ่ายการศึกษา ควรให้ร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษา ช่วยกันปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของนักศึกษา โดยจัดให้มีการประชุมระหว่าง ครู หัวหน้าคึก พยาบาล ประจำการ เพื่อวางแผนการสอน ตลอดจนการประเมินผลนักศึกษานบนห้องผู้ป่วยอย่างน้อย เดือนละ 1 ครั้ง
- ฝ่ายบริการ และ ฝ่ายการศึกษา ควรได้ร่วมกันแก้ไขข้อบกพร่องว่า เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลโดยจัดให้ถูกต้องเหมาะสมเพียงพอ เพราะว่าการที่มีเครื่องมือ เครื่องใช้ไม่เพียงพอ อาจทำให้นักศึกษาปฏิบัติงานไม่ถูกต้อง ซึ่งจะทำให้คะแนนภาคปฏิบัติต่ำลงได้¹

ห้องสมุด

นักการศึกษาสมัยใหม่ต่างมีความเห็นร่วมกันว่า การสอนโดยครูเป็นผู้บอกหรืออธิบาย และนักเรียนเป็นผู้ฟัง ทองจนจำได้ จะให้ผลทางการศึกษาน้อยกว่า การให้นักเรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้แนะนำทางให้² แหล่งวิทยาการที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนได้แก่ ห้องสมุด ซึ่งเป็นแหล่งศูนย์กลางแห่งการค้นคว้า การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และเป็นศูนย์กลาง

¹ ปิยะวาท บางสัมฤทธิ์, "ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนภาคทฤษฎีและคะแนนภาคปฏิบัติวิชาอายุรศาสตร์ ของนักศึกษานุปริญญาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ปี 2518," (วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์บัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2518.), หน้า 30 - 31.

²

Samual Basking, Higher Education : Some New Development

(New York : McGraw-Hill, 1965) p. 196.

ที่จะสนับสนุนให้การศึกษานักเรียนและการสอนของครูดำเนินก้าวหน้าไปตามหลักสูตรที่วางไว้¹

แมนมาส ชาวลิต มีความเห็นว่า ห้องสมุดต่าง ๆ ย่อมมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ รวมมือกับสังคมโดยใกล้ชิด เพื่อสนองความต้องการ ช่วยเหลือในสิ่งจำเป็น แก่การปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้น โดยการจัดหาและให้บริการเกี่ยวกับการสื่อความรู้ ความคิด และการบันเทิง จึงนับได้ว่าห้องสมุดมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา²

นวนิตย์ อินทรามะ กล่าวว่า บทบาทของห้องสมุด มหาวิทยาลัย ก็คือ การส่งเสริมการศึกษา เป็นสถานที่ให้การศึกษาและเพิ่มพูนความรู้ของนักศึกษา ส่งเสริมการวิจัยของอาจารย์ รวมทั้งบริการต่าง ๆ ในสาขาวิชาที่นอกเหนือไปจากหลักสูตร³ และ แมนมาส ชาวลิต ยังเสนอแนะอีกว่า ห้องสมุดที่ดีย่อมประกอบไปด้วยส่วนสำคัญ 3 ประการ คือ

1. หนังสือ รวมทั้งอนุสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ โสตทัศนวัสดุ ซึ่งเป็นสิ่งที่ให้ความรู้ ขาวคราวที่น่าสนใจ ความจรโรโลงใจ และความเพลิดเพลินในทางที่ถูกต้อง
2. สถานที่ อันเป็นที่เก็บรวบรวมหนังสือ เป็นที่ทำงาน เป็นที่ได้อ่านหนังสือ และใช้วัสดุ
3. บรรณารักษ์ ซึ่งเป็นผู้เลือกจัดหาซึ่งหนังสือ หาวิธีให้เด็กและครูได้ใช้หนังสือโดยสะดวก และให้บริการห้องสมุด⁴

¹ ทรรคนียา กัถยาณมิตร, "บริหารและกิจกรรมห้องสมุดของโรงเรียน," วารสารห้องสมุด 3 (กรกฎาคม - สิงหาคม - กันยายน, 2504) : 8

² แมนมาส ชาวลิต คู่มือบรรณารักษศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2, (พระนคร : เกษมบรรณกิจ, 2511), หน้า 8.

³ นวนิตย์ อินทรามะ, "บทบาทห้องสมุดมหาวิทยาลัย," วารสารห้องสมุด 18 (กันยายน - ตุลาคม 2517) : 359.

⁴ แมนมาส ชาวลิต, บรรณารักษศาสตร์ยุคประยุกต์ฉบับพิมพ์ (พระนคร : สมาคมห้องสมุดประเทศไทย, 2507), หน้า 1 - 2.

แอนเดอร์สัน (Anderson) และ แวนไดค์ (Van Dyke) ได้ให้ความคิดเห็น
ว่า ห้องสมุดที่ดีควรมีบทบาทดังต่อไปนี้ คือ

1. เป็นหน่วยที่ให้บริการ (A Services Agency) โดยทำงานร่วมกับครู และ
นักเรียนในโครงการศึกษา ห้องสมุดเป็นศูนย์กลางของการให้บริการยืมหนังสือและอุปกรณ์การเรียน
การสอนต่าง ๆ ครูทุกคนในโรงเรียนสามารถขอความร่วมมือจากห้องสมุดในการจัดหนังสือ จองไว้
สำหรับให้นักเรียนค้นคว้าประกอบการเรียนและทางห้องสมุดควรจะได้มีการจัดกิจกรรมการแสดงผลงาน
ใหม่ที่น่าสนใจ หรือ อาจแนะนำหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรืออาจแนะนำหนังสือใหม่ให้ครูและนักเรียนทราบ
โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง

2. เป็นหน่วยการสอน (A Teaching Agency) โดยช่วยสอนและแนะนำวิธีการ
ใช้ห้องสมุดที่ถูกต้องให้แก่ครูและนักเรียน เพื่อให้การใช้บริการของห้องสมุดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
โดยอาจให้คำแนะนำเป็นส่วนตัว หรือ อาจจะจัดให้มีการสอนวิชาการใช้ห้องสมุดที่ถูกต้องในโรงเรียน

3. เป็นศูนย์วัสดุอุปกรณ์ (A Material Center) คือ เป็นศูนย์รวมวัสดุอุปกรณ์
ทางการศึกษาทุกชนิด ได้แก่ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น หนังสือวารสาร กฤตภาค จดสาร สารานุกรม
รูปภาพ และโสตทัศนวัสดุทุกชนิด เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ ฟิล์มสตริป สไลด์ เทปบันทึกเสียง
แผนที่ ลูกโลก หุ่นจำลอง รูปปั้น และอื่น ๆ

ปัจจุบันนี้ห้องสมุดโรงเรียนในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ได้มีการปรับปรุงห้องสมุด
ให้เป็นศูนย์วัสดุอุปกรณ์อย่างแท้จริง

4. เป็นศูนย์การอ่าน (A Reading Center) โดยห้องสมุดเป็นแหล่งที่ช่วยสนับสนุน
ให้ผู้ใช้บริการห้องสมุดเป็นผู้มีนิสัยรักการอ่าน แต่ทั้งนี้การจัดห้องสมุดและบริการห้องสมุดจะต้องสามารถ
ดึงดูดความสนใจของผู้ใช้ห้องสมุดด้วย

¹Lester W. Anderson and Lawren A Van Dyke, School Administration,
(Boston : Houghton Mifflin, 1963), p. 282.

นอกจากนี้ บรรณารักษ์ ห้องสมุด ยังเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพในด้านการจัดบริการห้องสมุด กล่าวคือ บรรณารักษ์ที่ดี จะช่วยให้อุ้มนเข้ามารับบริการห้องสมุด สามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างเต็มที่และสะดวกสบาย บรรณารักษ์ที่ดีจะต้องรู้ว่า จะจัดสิ่งบริการต่าง ๆ ในห้องสมุด เป็นระบบระเบียบอย่างไร และจะจัดบริการด้านอะไรบ้าง สภาพบรรยากาศความเป็นระบบระเบียบ และความสามารถในด้านการบริการด้านต่าง ๆ ของห้องสมุดนี้เองที่เป็นสิ่งจูงใจให้คนทั่วไป สนใจที่จะเข้ามาใช้บริการของห้องสมุด ดังนั้น ความสามารถและทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ของบรรณารักษ์ จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อผลสำเร็จในด้านการจัดบริการห้องสมุด ซึ่ง แม้นมาศ ขวลิขิต กล่าวว่า บรรณารักษ์ที่ดีนั้นจะต้อง

1. เป็นผู้รู้วิชาการศึกษา จิตวิทยา และวิชาบรรณารักษศาสตร์
2. สนใจในความรู้ต่าง ๆ รู้จักหนังสือในห้องสมุดดี
3. เข้ากับเด็กและครูในโรงเรียนได้ดี
4. มีเวลาทำงานให้ห้องสมุดเต็มที่ และถ้าเป็นห้องสมุดของโรงเรียนที่มีนักเรียนมากกว่า 500 คน ควรจะมีบรรณารักษ์มากกว่าหนึ่ง
5. ได้รับความสนับสนุนในเรื่องเงิน และในการปฏิบัติงาน¹

สำหรับการจัดบริการด้านห้องสมุดของคณะพยาบาลศาสตร์นั้น นักศึกษาพยาบาลทั้งสามสถาบัน ส่วนใหญ่ไปใช้บริการของห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ หรือหอสมุดกลาง เพราะสถานที่อยู่ใกล้กัน และมีหนังสือ สิ่งบริการต่าง ๆ มากกว่า อย่างไรก็ตาม คณะพยาบาลศาสตร์ทั้งสามสถาบัน ก็มีห้องสมุดของตนเองอยู่ด้วย

ห้องสมุด คณะพยาบาลศาสตร์ ทั้งสามสถาบันจะมีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ 1 - 4 คน เปิดบริการตั้งแต่ วันจันทร์ถึงวันศุกร์ ระหว่างเวลา 8.00 - 16.00 น. โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ

¹ แม้นมาศ ขวลิขิต, คู่มือบรรณารักษศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 2 (พระนคร : เกษมบรรณกิจ, 2511), หน้า 1 - 3.

1. เป็นสถานที่สำหรับนักศึกษาและอาจารย์ได้อ่านหนังสือในเวลาว่าง
2. เป็นแหล่งวิจัย ค้นคว้า ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมของนักศึกษา อาจารย์ ในคณะ
สิ่งที่เป็นห้องสมุด ได้แก่ หนังสือต่าง ๆ ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ วารสาร
วิทยานิพนธ์ สิ่งพิมพ์ของรัฐบาล รายงานต่าง ๆ ของนักศึกษา และ หนังสือพิมพ์

ห้องสมุดเปิดบริการให้ยืมหนังสือตลอดเวลาราชการ ให้ยืมได้ครั้งละไม่เกิน 3 เล่ม
เล่มหนึ่งยืมได้ไม่เกิน 7 วัน และยังมีบริการรับสั่งจองหนังสือต่าง ๆ ที่น่าสนใจ รับรายชื่อหนังสือที่
ต้องการให้ห้องสมุดสั่งซื้อ บริการการอ่าน บริการแนะนำการค้นคว้าหาเอกสารและตอบคำถาม

ระบบการจัดหมู่หนังสือ ห้องสมุดได้ใช้ระบบของห้องสมุดแพทยแห่งชาติอเมริกัน

(National Library of Medicine) ผสมกับระบบการจัดหมู่แบบ รัฐสภาอเมริกัน

(Library of Congress Classification) กล่าวคือ การจัดหมู่ระบบของห้องสมุดแพทย
แห่งชาติอเมริกัน เป็นแบบที่ใช้แยกหมู่หนังสือวิชาการแพทยโดยเฉพาะ จะแบ่งหนังสือออกเป็น 2
พวกใหญ่ ๆ คือ ทาง Pre - Clinical และ ทาง Clinical ซึ่งจะใช้ตัวอักษรและ
ตัวเลขแบ่งสัญลักษณ์แทนเนื้อหาของหนังสือ เช่น WY - หมายถึง หนังสือที่เกี่ยวกับประวัติการ
พยาบาล เป็นต้น ส่วนระบบรัฐสภาอเมริกัน ก็เป็นระบบที่ใช้ตัวอักษรและตัวเลข เป็นสัญลักษณ์แทน
เนื้อหาของหนังสือเช่นกัน โดยใช้อักษร A-Z แทนหมวดวิชาใหญ่ ๆ แต่ตัวอักษรที่ห้องสมุดพยาบาล
นำมาใช้ผสมในการจัดหมู่ คือ ตัว R ซึ่งเป็นหมวดวิชาทางการแพทย์ เหตุที่นำการจัดหมู่ทั้ง 2 ระบบ
มาใช้ก็เพื่อให้การจัดหนังสือเป็นไปโดยกว้างขวางและตรงกับเนื้อหาวิชามากขึ้น

ในด้านการจัดบริการห้องสมุดนี้ ละเอียต อุกมรัตน์ ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการใช้
ห้องสมุดศิริราช ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ผลการวิจัย สรุปได้ว่า หนังสือและวารสารในห้องสมุด
ศิริราช ส่วนมากเป็นภาษาอังกฤษ ทำให้นักศึกษาส่วนใหญ่อ่านได้ช้าและไม่ค่อยเข้าใจ นักศึกษาส่วนมาก
อ่านหนังสือภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษ¹ ซึ่งสอดคล้องกับ นารินทร์ สังวรวงษ์พนา ที่ได้ศึกษา

¹ ละเอียต อุกมรัตน์, "ปัญหาการใช้ห้องสมุดศิริราช ของนักศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล," (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์บัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515),
หน้า 28.

เกี่ยวกับการสำรวจการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาพยาบาล ของวิทยาลัยพยาบาลสภาอากาศไทย เพื่อ
ต้องการทราบว่า ห้องสมุดของวิทยาลัย ได้ทำหน้าที่ซึ่งความมุ่งหมายที่วางไว้หรือไม่ จากผลการวิจัย
สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ที่นักศึกษาเข้าห้องสมุด เพื่อต้องการค้นคว้างานที่ครูมอบหมายให้ทำมากกว่า
อย่างอื่น หนังสือประเภทวิชาการ ควรขยายเวลาเปิดปิดห้องสมุด และควร เปิดบริการวันหยุดราชการ
๒ 1
ควาย

โสตทัศนศึกษา

โสตทัศนศึกษา หมายถึง การใช้อุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดย
ผ่านประสาทสัมผัสหลายทางในเวลาเดียวกัน เช่น ใค้ยินทางหู ได้เห็นทางตา ได้จับต้องดูคลำ ทำ
ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็วกว่า การสอนด้วยปากเปล่า ดังที่ สารีโรจน์ แพงยัง ไก่กล่าวไว้ว่า
การสอนที่คั้น จะต้องใช้อุปกรณ์ประกอบหรือช่วยในการสอน หากครูได้เตรียมตัวพร้อมแล้ว การสอน
โดยใช้อุปกรณ์ประกอบย่อมได้ผลดีกว่า การสอนแบบปากเปล่า หรือมีเพียงชอล์คกับกระดานดำ²

ในวงการศึกษายาบาล ก็เช่นเดียวกับวงการศึกษอื่น ๆ ที่เล็งเห็นความสำคัญของ
โสตทัศนศึกษา ซึ่งนับเป็นมิติที่ 3 ของการศึกษา นอกเหนือการบริหารการศึกษาและงานวิชาการ
ทั้งนี้เพราะโสตทัศนศึกษา มีคุณค่าต่อการศึกษาอย่างมาก ทำให้บทเรียนน่าสนใจ เป็นศูนย์รวม
ความสนใจของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์กว้างขวางขึ้น สามารถสร้างสภาวะต่าง ๆ ที่
ทำให้ผู้เรียนได้รู้ซึ่งถึงเหตุการณ์จริง ๆ สามารถเอาชนะข้อจำกัดต่าง ๆ เกี่ยวกับเวลา ระยะทาง
และขนาดได้ กล่าวคือ ทำให้สิ่งที่เคลื่อนไหวเร็วช้าลง และทำให้สิ่งที่เคลื่อนไหวช้า เร็วขึ้นได้ ขยาย

¹ นารีรัตน์ สัจจรวงษ์พณา, "การสำรวจการใช้ห้องสมุด ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัย
พยาบาลสภาอากาศไทย," (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์บัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515).

² สารีโรจน์ แพงยัง, "อุปกรณ์การสอนสำหรับครู," วารสารคณะศึกษาศาสตร์ 21 (ธันวาคม,
2620, หน้า 16.

สิ่งที่เล็กเกินไปให้ใหญ่ขึ้น ย่อสิ่งที่ใหญ่เกินไปให้เล็กลง ช่วยอธิบายสิ่งที่เข้าใจยากให้เข้าใจง่ายขึ้น ทำให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้มากในระยะเวลาอันสั้น¹ สิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้สื่อทัศนศึกษามีคุณค่าต่อการเรียนการสอนอย่างมาก

อุปกรณ์การสอนอาจแบ่งออกได้หลายชนิดตามความคิดเห็นของแต่ละคน เช่น แฮส และ แพคเกอร์ (Hass and Packer) ได้ให้ความเห็นว่า คำว่าอุปกรณ์การสอนนั้น มีประโยชน์ 4 อย่าง คือ

1. อุปกรณ์การสอน (Instructional Aids) คือ เครื่องมือ หรือ อุปกรณ์ใด ๆ ที่ผู้สอนสามารถทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจ เกิดความรู้ ทักษะในสิ่งที่เรียน
2. ทัศนวัสดุ (Visual - Aids) คือ เครื่องมืออุปกรณ์ใด ๆ ที่สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการมองเห็น
3. โสตวัสดุ (Audio - Aids) คือ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใด ๆ ที่สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ โดยการได้ยินเสียง
4. อุปกรณ์โสตทัศนศึกษา (Audio - Visual Aids) คือ เครื่องมือ หรือ อุปกรณ์ใด ๆ ที่สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้โดยการได้ยินเสียงและการมองเห็น²

และเอดการ์ เดล (Edgar Dale) ได้แบ่งประเภทของเครื่องมือโสตทัศนศึกษาออกตามลักษณะของประสบการณ์ที่ได้รับ เรียงตามลำดับตั้งแต่นามธรรม (Abstract) ไปจนถึงรูปธรรม (Concrete) ดังต่อไปนี้ คือ บรรยาย แผนภาพ แผนที่ แผนภูมิ ภาพนิ่ง เทป แผ่นเสียง ภาพยนตร์ โทรทัศน์ นิตยสาร การสาธิต นาฏกรรมหรือการแสดง หุ่นจำลอง

¹ วิทยาลัยวิชาการศึกษาพิษณุโลก, ระเบียบวิธีสอนทั่วไป, เอกสารประกอบการเรียน ฉบับที่ 4 (พิษณุโลก : ทรูกลุไทย 2516), หน้า 245.

² Hass and Packer, Preparation and Use of Audio - Visual Aids, N.J., Prentice Hall Inc., 1960, p. 277.

และของจริงหรือการปฏิบัติจริง¹

การที่สถานศึกษาต่าง ๆ จะสามารถใช้เครื่องมือค่านโสตทัศนศึกษา ให้เกิดประโยชน์โดยสมบูรณ์นั้น จะต้องประกอบไปด้วยสิ่งสำคัญ 2 ประการคือ

1. การบริหารงานค่านโสตทัศนศึกษา

ผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบงานค่านนี้จะต้องเป็นผู้ที่สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ จะต้องสามารถวางแผนการจัดหาและการปรับปรุงงานได้อย่างรัดกุม ทราบข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการและความจำเป็นในการใช้เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อประกอบการจัดหาให้เพียงพอเพียงสามารถอำนวยความสะดวกในค่านการให้บริการทั้งแก่อาจารย์และนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควบคุมหรือติดตามและให้คำแนะนำวิธีการใช้เครื่องมือต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ตลอดจนการจัดหาและกำหนดงบประมาณต่าง ๆ ใ้ได้อย่างถูกต้องและพอเพียงแก่ความต้องการ

2. ความพร้อมของอาจารย์ผู้สอน

เครื่องมือเครื่องใช้ทางโสตทัศนศึกษา จะเกิดประโยชน์โดยสมบูรณ์นั้น ความพร้อมของอาจารย์ผู้สอนนับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมาก กล่าวคือ อาจารย์ผู้สอนจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือต่าง ๆ เหล่านั้น อย่างถูกต้อง สามารถเลือกและประเมินค่าวัสดุอุปกรณ์ได้อย่างเหมาะสมแก่บทเรียน ตลอดจนความสามารถที่จะใช้เครื่องมือทางโสตทัศนศึกษาเหล่านี้ให้สอดคล้องและกลมกลืนกับบทเรียนนั้น ๆ ด้วย

ปัจจุบันนี้ คณะพยาบาลศาสตร์ ได้ใช้เครื่องมือโสตทัศนศึกษาต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง นับตั้งแต่สิ่งที่เป็นนามธรรมถึงรูปธรรม ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสาธิตและการปฏิบัติจริง เพราะงานพยาบาลนั้น เป็นลักษณะวิชาชีพที่จำเป็นจะต้องปฏิบัติต่อผู้ป่วย ภัยความถูกต้อง มิฉะนั้น จะเป็นอันตรายต่อชีวิตของผู้ป่วย ดังนั้น จึงจำเป็นต้องฝึกนักศึกษาให้เป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพที่สุด และในการนี้ สิ่งที่มีแนวโน้มบทบาทมากอย่างหนึ่งก็คือ เครื่องมือ

¹ อังใน วิทยุ ๓๓๓, หลักบริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2516), หน้า 261.

โสตทัศนศึกษาต่าง ๆ นั้นเอง ดังตัวอย่าง การเรียนด้วยตนเองในห้องปฏิบัติการ (Autotutorial Laboratory (A.T.L.)) เช่น ผู้เรียนจะเรียนรู้เกี่ยวกับ เรื่องการให้ยา (Medical Administration) เขาจะไต่ฟังเนื้อหาวิชาจากเทปบันทึกเสียง และมีสไลด์ ภาพยนตร์ แสดงวิธีการดูยาจากขวดชนิดต่าง ๆ เสียงในเทปบันทึกเสียง จะผูกเกี่ยวกับหลักการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Principles) ในคูหา (Carrel) จะมีกระบอกฉีดยา เข็มฉีดยา ขวดน้ำ และขวดยาชนิดต่าง ๆ ผู้เรียนจะต้องหยิบกระบอกฉีดยาขึ้นมา และดูยาจากขวดด้วยตัวของเขาเอง ขณะเดียวกัน ก็จะตรวจสอบการกระทำของเขาจากสไลด์ หรือจากครู ผลก็คือ เขาได้เรียนรู้จากหลาย ๆ ทาง ด้วยกัน คือ จากการไต่ฟัง จากการดู และการปฏิบัติ

ดังนั้น จึงพอจะสรุปได้ว่า การใช้เครื่องมือโสตทัศนศึกษาต่าง ๆ ช่วยประกอบการสอน ถือเป็นเรื่องจำเป็นมาก เพราะจะเป็นเครื่องช่วยให้นักศึกษาพยาบาลได้ประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แต่จากการที่จิตราภรณ์ ชัยรัตน์ ได้วิจัยเรื่อง "การสำรวจปัญหาในการใช้อุปกรณ์การสอน วิชาพยาบาลในโรงเรียนพยาบาลในระดับอนุปริญญา จังหวัดเชียงใหม่" พบว่าห้องเรียนยังไม่เหมาะสมกับการใช้อุปกรณ์ประเภทเครื่องฉาย อุปกรณ์บางอย่างชำรุด ไม่เพียงพอ และอาจารย์ส่วนมากยังขาดความรู้ในด้านการใช้เครื่องมือโสตทัศนศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ จิตต์บรรจง สมครุฑ ที่ศึกษาสาเหตุที่ครูไม่ได้อัดการสอน พบว่า เนื่องจากมีอุปกรณ์การสอนน้อย ไม่เพียงพอ ลำด้าย และครูขาดความรู้ ทักษะในการเลือกผลิต และใช้สื่อการสอน²

¹ จิตราภรณ์ ชัยรัตน์, "การสำรวจปัญหาในการใช้อุปกรณ์การสอนวิชาพยาบาล ในโรงเรียนพยาบาลระดับอนุปริญญา จังหวัดเชียงใหม่," (วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์บัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2512.)

² จิตต์บรรจง สมครุฑ, "การสำรวจปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานของหน่วยโสตทัศนศึกษาของโรงเรียนฝึกหัดครู และวิทยาลัยครูทั่วประเทศ," (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510), หน้า 100 - 121.

การบริหารงานวิชาการที่ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ คือ หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผล การนิเทศ ห้องสมุด และโสตทัศนศึกษา ซึ่งเป็นงานที่สำคัญ และเป็นปัญหาในการบริหารงานมาก ดังจะเห็นได้จากการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้อภิปรายมาแล้ว ซึ่งเป็นข้อมูลที่ยูวิจัยได้นำมาใช้เป็นข้อมูลในการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานด้านวิชาการของคณะพยาบาลศาสตร์ในครั้งนี้

